EXAMENSARBETE VT 2021

MASTER I ÖVERSÄTTNING

LUNDS UNIVERSITET

Språk- och litteraturcentrum

Översättarutbildningen

Vem bryr sig om fansubs?

En explorativ studie över forskningsläget kring fanundertextning

Författare:

William R. Perung

Handledare:

Lisa Holm

Sammandrag

Den här uppsatsen undersöker fanundertextning (*fansubs*) och består av två delundersökningar: en litteraturstudie som undersöker den befintliga akademiska kunskapen om fanundertextning och en bibliometrisk studie som undersöker fanundertextningsforskningens publicerings-verksamhet. Litteraturstudiens granskning utgår från artiklar som ger en omfattande överblick över fanundertextningens historia, arbetsprocesser och kännetecken. Den bibliometriska studien utgår från totalt 563 vetenskapliga artiklar som omnämner fanundertextning, för att mäta den akademiska medvetenheten om fanundertextning, och de 171 vetenskapliga artiklar därav som behandlar fanundertextning, för att mäta fanundertextningsforskningens publiceringsverksamhet, publiceringsverksamhetens geografiska fördelning, vilken typ av studier som bedrivits om fanundertextning och vilka ämnen som tagits upp i deskriptiva studier om fanundertextning. Litteraturstudiens resultat visar på ett stort akademiskt kunskapsunderlag om fanundertextning: Idag vet vi att fanundertextning uppstod för att tillgängliggöra utländska filmer och serier som saknade översättningar samt för att erbjuda ett alternativ till domesticerande eller censurerande översättningar, att fanundertextare arbetar i grupp utefter tydligt strukturerade produktionskedjor och motiveras av en kärlek till och en vilja av att dela med sig av utländsk media, och att fanundertexter skiljer sig kraftigt från professionella undertexter vad gäller grafisk utformning och översättningsstrategier. Den bibliometriska studiens resultat visar att fanundertextnings-forskningens publiceringsverksamhet vuxit avsevärt under perioden 2005-2020, under vilken den diversifierats geografiskt till att år 2020 involvera 44 olika länder. Den bibliometriska studien visar även att majoriteten av fanundertextningsforskningen fokuserat på kontrastiva, deskriptiva och översättningssociologiska studier och att de mest studerade ämnena är notförklaringar och foreignisering. Det finns dock en brist på receptionsstudier, vilket gör det svårt att bedöma fanundertextning ur ett mottagarperspektiv.

Nyckelord: fansubs, fanundertextning, översättning, undertextning, anime, bibliometri, litteraturstudie, explorativ, översättningsstrategi, publiceringsverksamhet, kollaborativ översättning, fandom

Abstract

This thesis examines fansubs and consists of two sub studies: a literature review examining the extant academic knowledge of fansub studies, and a bibliometric study examining the historical development of the publishing activity for fansub studies. The literature review is based upon articles providing exhaustive overviews of the history, workflow and features of fansubs. The bibliometric study is based upon a total of 563 scholarly papers referencing fansubs to measure the academic awareness of fansubs, and the 171 scholarly papers thereof that examine fansubs to measure the geographic distribution of the publishing activity of fansubs, types of studies performed on fansubs, and topics treated in descriptive articles on fansubs. The results of the literature review reveal a large academic knowledge base about fansubs: Today we know that fansubbing emerged to provide access to untranslated foreign films and series as well as alternatives to domesticating or censored translations, that fansubbers work in groups along clearly defined production lines and are motivated by their love towards and a desire to share foreign media, and that fansubs differ markedly from professional subtitles in terms of aesthetics and translation strategies used. The results of the bibliometric study show that the publishing activity of fansub studies has grown substantially during 2005-2020, during which it has diversified geographically to involve 44 different countries by 2020. The bibliometric study also shows that the majority of fansub research has focused on contrastive, descriptive and sociological studies of fansubbing, and that the most studied topics are translator's notes and foreignization. However, there exists a lack of reception studies, making it difficult to evaluate fansubs from a target audience perspective.

English title: Who Cares about Fansubs?: An Exploratory Study on the State of Fansub Studies

Keywords: fansubs, fansubbing, fan subtitling, translation, subtitling, anime, bibliometric, literature review, exploratory, translation strategies, publishing activity, collaborative translation, fandom

Innehållsförteckning

1. INLEDNING....3
2. LITTERATURSTUDIE....5
2.1 Metod....5
2.2 Vad är fanundertexter?....6
2.3 Hur uppstod fanundertextning?....7
2.4 Hur fungerar en fanundertextningsgrupp?....10
2.5 Vad utmärker fanundertexter?....12
2.5.1 Utformning....12
2.5.2 Notförklaringar....14
2.5.3 Scenetiming....14
2.5.4 Fanundertextarens synlighet....15
2.5.5 Översättningsstrategier....16
2.5.6 Trollundertextning....18
2.5.7 Rollspråk....19
2.6 Sammanfattning....20
3. BIBLIOMETRISK STUDIE....22
3.1 Kort beskrivning av bibliometri....22
3.2 Metod och material....22
3.2.1 Sökvägar....23
3.2.2 Språk och söktermer....25
3.2.3 Urval....26
3.2.4 Sammanställning....27
3.2.5 Bibliometrisk analys....29
3.2.6 Diagram....33
3.3 Resultat....34
3.3.1 Den globala publiceringsverksamheten....34
3.3.1.1 Hänvisande artiklar....34

3.3.1.2 Behandlande artiklar....36
3.3.2 Publiceringsverksamhetens geografiska fördelning....38
3.3.2.1 Publiceringsverksamhet per land....38
3.3.2.2 Publiceringsverksamhet per region....42
3.3.3 Typer av studier i behandlande artiklar om fanundertextning....45
3.3.4 Behandlade ämnen i deskriptiva artiklar om fanundertextning....46
3.3.5 Sammanfattning av resultat....47
4. DISKUSSION OCH SLUTSATS....49
5. SLUTORD....53
KÄLLFÖRTECKNING....54

1. INLEDNING

Fanundertexter, bättre känt under det engelska namnet *fansubs*, är översättningar i form av undertexter gjorda av fans till ett audiovisuellt verk såsom filmer, tv-serier och datorspel. Fenomenet, som började med engelska undertexter till anime (japanska tecknade serier), har idag spridits världen över och finns på många olika språk. I samtliga fall utgör fanundertexter ett sätt för en publik att få uppleva verk som de annars inte kan få tillgång till, antingen för att de inte finns översatta, för att det inte säljs i landet eller för att priserna på verken är för höga. Anime, som till en början nästan uteslutande gick att se med fanundertexter, populariserades i Väst tack vare just detta fenomen, vilket efterhand skapade en marknad för den kommersiella distributionen av anime. Denna betydande kraft att påverka medielandskapet har inspirerat flera studier i ämnet i syfte att förstå vad fanundertextning är och hur och varför det tilltalar människor.

Denna uppsats är skriven i samma anda för att introducera fanundertextning och dess egenskaper till en svensk publik. Ursprungligen skrev jag en uppsats som utgjordes av en kontrastiv studie mellan olika fanundertexter till en animeserie. På grund av ett domslut från 2017, vari fanundertextning fastställdes utgöra piratkopiering (Pedersen 2019:54-55), behövde jag dock överge den uppsatsen. I syfte att undvika upphovsrättsinskränkningar bestämde jag mig därför för att skriva en ny uppsats. Målet med denna undersökning är istället att så gott som möjligt försöka kartlägga forskningen kring fanundertextning, både dess nuvarande tillstånd och dess historiska utveckling, för att kunna besvara frågor som: hur mycket har man forskat på det, vad har man upptäckt, hur har fältet utvecklats, vilka har forskat på det? Hur har fanundertextning studerats i animens ursprungsland Japan och hur mycket har vi i Norden forskat på det?

Avsikten är att skapa en tydlig överblick över forskningsfältet, belysa vad som saknas och vad som behöver undersökas noggrannare. För att finna ett svar på dessa frågor kommer undersökningen bestå av två delar. Först kommer jag utföra en litteraturstudie över några representativa vetenskapliga artiklar, där målet är att skapa en överblick av vad man idag vet om fanundertextning och dess historia, normer och processer. Därefter kommer jag göra en bibliometrisk studie på en insamlad korpus av vetenskapliga artiklar, där målet är att sammanställa hur många artiklar som publicerats i rena siffror, vilka sorters studier som gjorts,

vad som varit föremål för dessa studier samt hur forskningsfältet utvecklats över tid och rum. Resultatet av båda dessa studier kommer jag sedan analysera tillsammans för att syntetisera en helhetsbild av fanundertextningsforskningens läge idag.

Slutligen är min förhoppning att man med den resulterande bilden ska kunna identifiera vilka kontexter (såsom länder och normer) som är underbeforskade och därmed uppmuntra framtida forskare att bryta ny mark i forskningen om fanundertextning. Dessutom hoppas jag med denna studie kunna skapa ett underlag riktat till en nordisk publik samt uppmuntra till en diskussion om hur fanundertextning kan bidra till professionell undertextning i Norden.

Min frågeställning lyder som följer:

A) Litteraturstudien:

1) Hur ser fanundertextningens historiska utveckling ut?

2) Hur arbetar fanundertextare?

3) Vilka normer kännetecknar fanundertextning?

B) Den bibliometriska undersökningen:

1) Hur har publiceringsverksamheten utvecklats över de gångna åren?

1.a) Hur stor medvetenhet om fanundertextning finns det i den akademiska världen?

1.b) Hur många vetenskapliga artiklar om fanundertextning har det publicerats?

2) Hur ser publiceringsverksamheten inom fanundertextning ut mellan olika länder?

2.a) Hur är publiceringsverksamheten fördelad geografiskt?

2.b) Hur har den geografiska fördelningen utvecklats historiskt?

3) Vilka sorters undersökningar har det gjorts på fanundertextning?

4) Vilka ämnen behandlas i existerande litteratur?

2. LITTERATURSTUDIE

I detta kapitel ger jag en ingående beskrivning av fanundertextning utifrån den information som jag funnit i den befintliga litteraturen, kompletterat med ett fåtal icke-akademiska källor där akademiska källor saknats. Kapitlet är indelat i 6 delkapitel: I 2.1 redogör jag för metoden och källorna jag använt i litteraturstudien; i 2.2 ger jag en kort beskrivning av fanundertextning som helhet, vilket föregår resultatet av litteraturstudien; i 2.3 redogör jag för fanundertextningens historiska utveckling; i 2.4 redogör jag för fanundertextarens motivationer och arbetsprocesser; i 2.5 beskriver jag fanundertextningens olika särdrag, kännetecken och normer; i 2.6 ger jag en avslutande sammanfattning av detta kapitel.

2.1 Metod

I detta delkapitel beskriver jag i korthet litteraturstudiens mål, metod och material.

Denna litteraturstudie har varit en explorativ studie (Williams & Chesterman 2011:63) vars mål varit att kartlägga och skapa en överblick över fanundertextningsforskningen genom att sammanfatta den samlade kunskap om fanundertextning som finns att tillgå i samtida vetenskapliga artiklar. Avsikten med litteraturstudien har varit att att skapa ett forskningsunderlag som kan tjäna som utgångspunkt för framtida studier om fanundertextning. Litteraturstudien har även ett visst översättningshistoriskt element, då jag vill söka svar på följande frågor: Vad är fanundertextning, vilka normer kännetecknar fanundertextning, hur uppstod fanundertextning och hur görs fanundertexter (ibid.:16-17)?

För att svara på ovan nämnda frågor har jag granskat en kombination av expertgranskade vetenskapliga artiklar, doktorsavhandlingar, studentuppsatser och blogginlägg, som alla valts för omfattningen och/eller fördjupningen av redogörelserna av en handfull utvalda ämnen. Dessa ämnen har varit:

1. Fanundertextningens historia
2. Fanundertextarnas bevekelsegrunder, förhållningssätt, arbetsprocesser och gruppdynamik
3. Fanundertextningens normbrytande drag

4. Stilval och andra typiska kännetecken för fanundertextning
5. Översättningsstrategier inom fanundertextning

Ämnena valde jag med utgångspunkt i dels de ämnen jag tidigare läst om i vetenskapliga källor som behandlat fanundertextning, dels den erfarenhet och kunskap om fanundertextning inom animefandomen som kommer ur mitt inifrånperspektiv av animefandomen.

Källorna samlade jag in på två sätt. Först började jag med att samla in alla artiklar jag kunde hitta som gav en deskriptiv redogörelse för fanundertextning (denna insamling sammanföll med insamlingen för den bibliometriska studien, vars metod redovisas i kapitel 4). Därefter gjorde jag en snabb genomgång av samtliga insamlade deskriptiva artiklar om fanundertextning och valde ut de artiklar som bäst beskrev de bestämda ämnena. Om jag inte kunde finna några relevanta artiklar i samlingen, gjorde jag ytterligare sökningar på de ämnen jag saknade källor på. Dessa sökningar skedde först i Google Scholar och sedan i ordinarie Google. Under denna sökning valde jag källor först baserat på hur väl de behandlade de valda ämnena, sedan baserat på hur vetenskaplig källan var. I de fall jag inte kunde finna en vetenskaplig källa föll valet på den källa som jag bedömde beskrev ämnet ur det mest trovärdiga inifrånperspektivet.

2.2 Vad är fanundertexter?

Fanundertexter är översättningar och undertexter gjorda av (oftast) icke-professionella fans till en film eller TV-serie. Termen 'fansub' är en engelsk sammansättning av orden '**fan**' och '**sub**titles' och är den vanligaste benämningen för fanundertexter på de flesta språk. Terminologin kan dock variera: i vissa länder, t.ex. Brasilien, skiljer man på fanundertextare till anime (*fansubbers*) och till västerländska tv-serier (*legenders*) (Spolidorio 2017:83-83). Dessa undertexter distribueras tillsammans med piratkopior av källmaterialet utanför officiella kanaler via så kallade torrent-filer. Processen, som är fri från inblandning av andra aktörer såsom företag eller förläggare, möjliggör effektiv nedladdning av stora filer samtidigt som det ger de skapande fansen ett stort mått av frihet i översättningen. Översättningen blir både en sorts hobby och en form av aktivism: dels är det något som fanundertextarna gör av egen fri vilja och för eget nöjes skull, dels vill de sprida ett verk som av någon anledning inte finns tillgänglig i det egna landet eller vars översättningar enligt deras uppfattning inte reflekterar materialet troget nog. Verksamheten

skiljer sig från professionell undertextning framförallt i egenskap av att vara en gräsrotsrörelse där översättningen sker i grupp. (Massidda 2020:189-193).

2.3 Hur uppstod fanundertextning?

Fanundertextningens utbredning verkar följa en process som är ungefär likadan i de flesta länder: en fandom utvecklas kring en audiovisuell genre eller franchise, varav vissa medlemmar börjar undertexta och sprida filmer och serier, vilket resulterar i en ökad fanbas och slutligen i att företagen översätter och släpper sina officiella utgåvor på en mogen marknad. Idag är det framförallt Internets lättillgänglighet och anonymitet som underlättar denna process, men fenomenet är mycket äldre än så. I sin masteruppsats beskriver studenten Teemu Mäntylä (2010), i form av en intern historieskrivning baserad på egna erfarenheter, fanundertextningens historia och hur den tog sin början redan på 1970-talet i USA.

I sin allra tidigaste form började översättningen med fanklubbar som distribuerade anime (japanska tecknade filmer och tv-serier) inspelade på VHS via posten. För att underlätta förståelsen skrev klubbarna egna broschyrer med det översatta manuset som de skickade med kassetterna. Vid slutet av tiden för Kalla kriget började klubbarna övergå från broschyrer till undertexter som de fogade ovanpå VHS-banden (Mäntylä 2010:8-10). Den första kända fanskapade undertexten distribuerades 1986, men kostnaden för teknologin som krävdes för undertextning var vid tiden så hög att fenomenet inte tog fart på allvar förrän 1989, då animeserien *Ranma ½* (Mochizuki & Shibayama 1989) blev föremål för det första stora fanundertextningsprojektet. Först på 90-talet började fanundertextningen diversifieras med flera grupper som etablerades under årtiondet. Dessa tidiga grupper lade grunden för mycket av den praxis som många fanundertextningsgrupper sedan utgick ifrån, bland annat hur de höll kontakt med varandra i syfte att undvika att översätta samma verk. Det mest ihållande mönstret från denna tid är att grupperna upphör med att distribuera en serie som licensierats i deras land (Mäntylä 2010:10), såvida inte den inhemska utgåvan är för målspråksanpassad, vilket motiverar fortsatt distribution (Rembert-Lang 2010:23).

Vid denna tid gjordes undertexterna fortfarande för VHS, en tidskrävande och mödosam process som alltid resulterade i sämre videokvalitet, med så kallade *hardsubs* eller ”hårda

undertexter” (Park 2019:248). Med hårda undertexter menas undertexter som sammanfogas med videospåret, varmed undertexterna blir ett med videospåret och därför inte går att ändra på eller byta ut efteråt. I takt med att överföringshastigheter på Internet ökade blev det dock gradvis vanligare med digitala fanundertexter (*digisubs*), vilket möjliggjorde skapandet och bruket av *softsubs* eller ”mjuka undertexter (Park, 2019:248). Mjuka undertexter innebär utbytbara undertexter som är del av ett separat undertextspår, till exempel de som används på DVD-skivor. Fördelen med mjuka undertexter var att de lät användaren byta mellan flera olika undertexter, exempelvis till undertexter på andra språk, medan hårda undertexter, som inte var utbytbara, gav fanundertextarna större frihet att formatera undertexterna, då 00-talets mediespelare inte var avancerade nog för att visa andra typsnitt än mediespelarens förinstallerade typsnitt (Schules 2012:70-75). Strax efter millennieskiftet hade datorer och digitala mediespelare blivit så vanliga att digitala undertexter blev normen, och den sista gruppen som översatte till VHS upphörde år 2002 (Mäntylä 2010:10-11).

Internet gjorde det lättare för medlemmar att hålla kontakten och öppnade upp nya distributionskanaler. Resultatet blev att flera nya grupper bildades under 00-talet. Dåtidens absolut största distributionskanal var den populära chattklienten IRC (Internet Relay Chat), där grupperna delade filer i diverse chattrum (Mäntylä 2010:11). Nästa stora steg kom med skiftet till distribution via BitTorrent, vilket förenklade sökningen och ökade nedladdningshastigheten samt gjorde det lättare för fanundertextningsgrupperna att kontrollera och spärra av nedladdningar genom att stänga ner torrent-filens tracker-server, om de så önskade (ibid. 2010:12).

Strax efter millennieskiftet hade anime vuxit sig populärt nog för att motivera amerikanska företag att köpa licenser till och marknadsföra serierna i USA. Anime populariserades på denna tid genom licensierade sändningar på barnkanaler, i synnerhet Cartoon Networks programblock *Toonami* (Cubbison 2005:51-54). De amerikanska utgivarna gjorde dock flera ingrepp i manusen och ibland även bildspåren, dels för att göra den mer familjevänlig genom att stryka referenser till blod och död, dels för att ersätta den japanska kontexten med en amerikansk. Detta gjorde dock många fans missnöjda, eftersom de uppfattade ändringarna som en förvanskning av verken (Cubbison 2005:46-48; Williams 2006:96) och moralistisk censur

(dvs. censur av exempelvis våld, blod och svordomar). Motreaktionen kom i form av en fanundertextningskultur som förespråkade en trognare och mer autentisk översättning, där målet istället blev att uppmärksamma och framhäva det japanska (Cubbison 2005). Fanundertextning fick därmed, trots den nya kommersiella tillgången av anime, ett nytt existensberättigande som ett medel för att kringgå censur. Viljan att kringgå censuren är en motiverande faktor även i andra länder, vare sig det handlar om att kringgå moralistisk medieindustriell censur som i Italien (Bucaria 2018:23-24) eller ideologisk statlig censur som i Kina och Iran, där censuren även täcker grovt språk, anspelningar på sex och HBTQ samt religionskritiska yttranden (Hsiao 2014:223, 237; Khoshsaligheh et al. 2018:675).

Barnkanalernas popularisering av anime gödde en fandom varur 00-talets nya fanundertextningsgrupper bildades, vilka lade grunden för animens globala masspopularitet (Pérez González 2007a:265-266). Både animefandomen och fanundertextningen utvecklades nu från ett relativt underground-fenomen till att nå masspopularitet. Denna trend varade i Anglosfären fram tills ungefär mitten av 10-talet, då den engelskspråkiga animemarknaden gradvis kom att domineras av digitala strömningstjänster, såsom Crunchyroll och FunimationNow, som erbjuder officiella undertexter på fanbasens föredragna plattform, Internet, till en överkomlig prenumerationsavgift. Tack vare omfattande licensavtal och så kallad samsändning *(simulcasting),* där animeserierna sänds i Japan och utlandet samtidigt, har dessa tjänster praktiskt taget konkurrerat ut engelskspråkig animefanundertextning som verksamhet. Numera kvarstår i Anglosfären endast ett fåtal fanundertextningsgrupper som gör egna översättningar till anime (Sevakis 2015).

I andra länder som saknar sådana strömningstjänster verkar traditionen dock ha överlevt och nya fanundertexter görs fortfarande till anime i länder som t.ex. Turkiet (Şahin 2019:78). Japan har dock inte varit det enda landet som åtnjutit ökad internationell exponering tack vare fanundertexter: 10-talet har exempelvis sett en ökande trend av sydkoreansk media som sprids runtom i världen, både i Öst och Väst, där fanundertextning har varit en avgörande kraft bakom den så kallade koreanska vågen, även känd som *hallyu* (Locher 2020:143). De senaste åren verkar trenden även vänt och alltfler västerländska serier fanundertextas av grupper från Kina och Iran till lokala fanskaror, som vill kunna ta del av utländska verk utan censurering, vare sig på

grund av statliga påbud (Hsiao 2014:223; 237; Khoshsaligheh et al. 2018:675) eller medieundustriella normer (Bucaria 2018:23-24). Detta internetfenomens relativt långa historia har lett till utvecklingen av en rad olika och ibland motstridiga normer mellan olika fanundertextningsgrupper, vilka för det mesta kraftigt skiljer sig från professionella undertexter.

2.4 Hur fungerar en fanundertextningsgrupp?

Fanundertextningsgrupper organiseras informellt och kan liknas vid en sorts hobbyklubb. I en etnografisk undersökning av en kinesisk fanundertextningsgrupp (Liu & de Seta 2014:131), identifierar forskarna fanundertextningsgrupper som en sorts praxisgemenskap, dvs. en grupp människor som delar ett intresse för ett område och (vidare)utvecklar färdigheter tillsammans genom olika aktiviteter kring detta intresse. Hos fanundertextningsgrupper yttrar sig detta genom att medlemmarna delar en passion för utländsk media och andra språk och som sedan samlas för att översätta filmer och serier, varigenom de även övar upp sin språkförmåga och tekniska kompetens. Medlemmarna har olika kunskapsnivåer i källspråket, men det läggs stor vikt vid inklusivitet, då tanken är att alla ska lära sig av varandra. De flesta medlemmar är ungdomar eller unga vuxna som samlas och tillsammans utför arbetet över forum och chattrum på nätet, vilket skapar en liten och trygg miljö att lära känna varandra och träffa nya vänner i, något som är en ytterligare stor motivationsfaktor för många medlemmar (Liu & de Seta 2014:130, 138).

Medlemmarnas kärlek till verken och vilja att dela med sig utgör en motivation som är stark nog för undertextarna att arbeta även utan ekonomisk kompensation. Vissa fanundertextningsgrupper väljer att rikta in sig på en specifik målgrupp som efterfrågar en särskild sorts undertexter, utöver de som redan finns i officiella utgåvor, och fortsätter då med sin verksamhet även efter att verken de undertextar börjat säljas lokalt. Alla dessa aspekter bildar en arbetstradition som känns igen mellan flera grupper och ligger till grund för gruppens och medlemmarnas identitet (Liu & de Seta 2014).

Trots gruppernas informella karaktär har de lyckats utveckla en effektiv arbetsprocess med ett mönster som går att känna igen hos flera grupper. Framförallt två artiklar, Jiang 2018 och Liew och Che Omar 2018, beskriver en nästan professionellt strukturerad form av kollaborativ översättning som utförs på följande vis:

Det första som sker i en fanöversättning är att en medlem eller ett team i fanundertextningsgruppen ger sig ut på Internet för att leta reda på källspråksversionen av det valda materialet, en så kallad ”raw”, som antingen laddas ner från Internet eller extraheras från exempelvis en DVD-skiva. Materialet redigeras sedan till önskad form, såsom separata videofiler för varje avsnitt. Beroende på gruppens praxis transkriberas replikerna antingen för hand eller hämtas från en existerande undertextfil på källspråket, oftast en för mottagare med nedsatt hörsel. Efter detta skickas filerna till en eller flera översättare som översätter och skapar själva undertextfilen. Översättarna i dessa grupper har sällan någon professionell erfarenhet men har ofta ett bra grepp om källspråket och kulturen, vilket är oumbärligt för att kunna förstå alla kulturella referenser som kan finnas i materialet. Översättarna är antingen modersmålstalare av källspråket, ofta med begränsade engelskkunskaper, eller modersmålstalare av målspråket med begränsad kompetens i källspråket. Hos de grupper som saknar medlemmar kunniga i källspråket, utför grupperna indirekt översättning, oftast med utgångspunkt i engelska fanundertexter, såsom var normen i Spanien under 00-talet (Ferrer Simó 2005:28-29).

När översättningen är klar går måltexten vidare till en ”tajmare”, vars uppgift är att synkronisera undertexterna med de talade replikerna i materialet. Efter detta tar en (typ)sättare över, som ansvarar för den estetiska utformningen av undertexterna. Därefter tar en eller flera korrekturläsare över och granskar stavning, synkronisering och att eventuella kulturella referenser tolkats rätt. Sista ledet i kedjan utgörs av kodaren, som kodar de färdiga, korrigerade undertexterna så att de visas ovanpå videospåret, alternativt exporteras till en SRT-fil som separat kan laddas i en mediaspelare och projicera undertexterna ovanpå och utan påverkan på bildspåret. När denna process är fullbordad laddas filen upp och delas på gruppens nätsida (Liew & Che Omar 2018:111-114; Jiang 2018:138-139). Vissa grupper utökar processen till att hörsamma den egna fanbasens feedback, varefter undertexterna korrigeras utifrån denna och laddas upp på nytt i uppdaterad version (Liew & Che Omar 2018:113-114).

Om förseningar uppstår för att en medlem lämnar projektet eller hindras utföra arbetet tas dennes uppgifter över av andra gruppmedlemmar för att kompensera bortfallet (Liu & de Seta 2014:135). I särskilda fall kan en driven och kompetent medlem utföra ett projekt på egen hand, men det är relativt ovanligt (Liew & Che Omar 2018:114). En sådan driven medlem kan ibland

inta en ledarposition, särskilt om hen är gruppens grundare, och hjälpa nyare medlemmar att göra sig hemmastadda, lära sig metoderna och komma med emotionellt stöd. Detta kan dock också leda till en stratifiering av gruppen där medlemmars status utgår ifrån hur aktiva och sociala de är (Liu & de Seta 2014:134; 136-137). Vissa grupper kräver dessutom att man klarar av ett språktest för att ens bli medlem (ibid.: 127). Författarna noterar även att medlemmarna oftast kommer från olika delar av världen, varför arbetet framförallt möjliggörs av den infrastruktur som Internet erbjuder (Liew & Che Omar 2018:114; Liu & de Seta 2014:138).

2.5 Vad utmärker fanundertexter?

Detta delkapitel kommer ägnas åt att presentera de avvikande kännetecken som finns dokumenterade i nutidens vetenskapliga litteratur om fanundertextning. Idag finner man i fanundertexter många avvikelser från professionella normer, eftersom fanundertexter i stort sett utvecklas självständigt och utan inflytande från dessa. Jämfört med professionella undertexter kan fanundertexter hålla både sämre kvalitet (Ferrer Simó 2005:30, 42) och bättre kvalitet (Jiang 2018:139-140), beroende på land och fanundertextningsgrupp, och de innehåller en rad olika avvikande kännetecken. Dessa kännetecken inkluderar: utformning, notförklaringar, placering, fanundertextarens synlighet samt foreignisering och domesticering (Ferrer Simó 2005:30-42; Liew och Che Omar 2018:114-119). Andra mindre dokumenterade men fortfarande anmärkningsvärda aspekter såsom trollundertexter och rollspråk kommer också att beskrivas i detta delkapitel.

2.5.1 Utformning

Det första man brukar märka med fanundertexter är att deras estetiska utformning skiljer sig kraftigt från professionella undertexter. Det kan handla om alltifrån valet av typsnitt, undertexternas färg eller hur långa undertextraderna är. Olika fanundertextningsgrupper har dock olika inbördes normer som styr deras val av utformning, vilka varierar kraftigt från grupp till grupp (Pérez-González 2007a:271). Framförallt undertextradernas längd och tid varierar: där vissa grupper föredrar klassiska tvåradiga undertexter, föredrar andra enradiga undertexter och kompenserar för textens korthet genom att låta raderna visas under kortare tid och med snabbare byten (ibid.; Schules 2012:100-101). Även om de flesta grupper frångår professionella normer, finns det fortfarande grupper som tvärtom aktivt efterliknar professionell undertextning genom att

etablera mer konservativa regler för sina medlemmar (Pedersen 2019:53). Hur mycket fanundertexter avviker från professionella motsvarigheter är alltså långtifrån enhetligt.

Många fanundertextare nöjer sig inte heller med att enbart översätta utan utformar ibland även undertexterna utifrån sina egna estetiska preferenser, eller vad de annars anser passar repliken. I sin artikel om hur professionella undertextare kan ta lärdom av fanundertexter, kallar språkforskaren Laurinda Cecilia van Tonder (2015:5) denna praxis för ”kreativ undertextning”. Det kanske vanligaste exemplet på kreativa undertexter är kreativa typsnitt, särskilt i anime. Där professionell undertextning oftast använder sig av ett standardtypsnitt såsom Helvetica (Ivarsson & Carroll 1998:42-43), kan en fanundertext vara skriven i ett sällsynt typsnitt såsom Chinacat. Typsnitten kan variera mellan olika fanundertextningsgrupper, som ett sorts varumärke, eller mellan olika serier för att passa seriens känsla utifrån gruppens egna bedömning (Liew & Che Omar 2018:112-113). Fanundertextare behandlar inte sällan undertexter som ett estetiskt bidrag till verket de översätter utan någon hänsyn till officiella normer (van Tonder 2015:5; Liew & Che Omar 2018:114-120)

I vissa undertexter används olika färger för att skilja på olika karaktärers repliker (van Tonder 2015:2; 7; Liew & Che Omar 2018: 114-115), särskilt när två olika karaktärer talar samtidigt (Ferrer Simó 2005:33, 41), på samma sätt som sker i undertexter för döva (del Carmen Camacho Montero et al. 2016:572). Sådan undertextning går lättast att göra med hårda undertexter (Schules 2012:70-75). Undertexten kan även anpassas för olika känslouttryck, till exempel genom att använda versaler eller extra utropstecken för att återge skrik, ilska eller överraskning (van Tonder 2015:5).

En mindre vanlig men desto mer märkbar metod är rörliga undertexter, som animeras för att bättre passa in i situationen som visas på skärmen. De används oftast för att framhäva stämningen i särskilda scener, såsom skakiga undertexter för spänning eller undertexter som rinner bort under regniga scener (van Tonder 2015:5, 11-12; O'Sullivan 2011:148-150).

Vissa grupper undertextar inte bara talad dialog i handlingen utan återger även sångtexter i intro- och outrosekvenser (Schules 2012:70;74), inte sällan på både käll- och målspråken samtidigt, för vilket olika färger också används för att skilja dem åt (Liew & Che Omar 2018:116). Sådana ”karaoketexter” är ofta de mest talande exemplen på fanundertexters

avvikande utformning, då de ofta kombinerar typsnitt, färg och rörlighet för att matcha både bilden och musiken så mycket som möjligt. Ett vanligt exempel är att stavelser i karaoketexter studsar eller lyser i takt till sången liksom i ett karaokeprogram (ibid.:115).

2.5.2 Notförklaringar

I många fanundertexter förekommer det utöver den översätta texten även diverse förklarande anmärkningar som en del av undertextspåret (Liew & Che Omar 2018), ett fenomen som utförligt beskrivits i två studier av en amerikansk doktorand (Schules 2012) respektive en spansk forskartrio (del Carmen Camacho Montero et al. 2016). Dessa notförklaringar kan liknas vid de översättar-anmärkningar som ibland förekommer som fotnoter inom både fack- och skönlitteraturen (ibid.:567-568). Notförklaringarna tjänar framförallt ett pedagogiskt syfte genom att förklara kulturbundna referenser såsom humor, historia och seder (del Carmen Camacho Montero et al. 2016:573), eller förtydliga den pragmatiska kontexten i interaktioner mellan karaktärerna (Schules 2012:83). Om noterna löper parallellt med översättningen placeras de antingen inom parentes under översättningen (Schules 2012:74; 83; 90) eller i toppen av skärmen (del Carmen Camacho Montero et al. 2016:570). Behövs längre förklaringar kan de visas i en stillbild innan avsnittet börjar, liksom förordet i en bok (ibid.:571). Tittaren förväntas oftast pausa uppspelningen om de vill hinna läsa notförklaringarna (ibid.:2016:569), men i vissa fanundertexter visas notförklaringarna under längre tid än översättningen och över flera klipp för att ge tittarna tid att läsa dem (Pérez-González 2007a:271-272).

2.5.3 Scenetiming

Den kanske mest iögonfallande typen av avvikande placering må dock vara en praxis som kallas för *scenetiming*. *Scenetiming* innebär att fanundertextare inte bara översätter bakgrundstext (t.ex. affischer, skyltar och anteckningar på svarta tavlan), utan även ersätter den ursprungliga texten med översättningarna. Denna metod återskapar källspråkstalande tittares upplevelse av att behöva fördela uppmärksamheten åt flera håll, vilket i sin tur förhöjer inlevelsen (Schules 2012:74; 83; van Tonder 2015:2; Liew och Che Omar 2018:117). *Scenetiming* förekommer i både hårda och mjuka undertexter och kan påverkas av samma tekniska begränsningar som notförklaringar (Schules 2012:74-78).

2.5.4 Fanundertextarens synlighet

I fanundertexter syns ofta fanöversättarens roll på ett sätt som normalt inte sker i professionella översättningar, där översättare lätt förblir obemärkta. På de flesta håll råder det en uppfattning om att en översättning skall se så naturlig ut på målspråket att översättningen lika gärna hade kunnat vara verkets originaltext. Målet är att undvika att läsaren görs medveten om att texten är en översättning, eftersom man antar att sådant mestadels (om inte enbart) sker på grund av en klumpig översättning. När översättningen på så vis maskeras, maskeras dock även översättaren själv, varmed hen praktiskt taget avstår ifrån erkännandet för sitt bidrag. Översättaren figurerar sällan på omslaget till en bok och nämns många gånger endast i förbifarten i en recension, om ens överhuvudtaget. Översättningsforskaren Lawrence Venuti, som var den första att kartlägga detta fenomen, talade i detta fall om synlighet, eller snarare översättarens osynlighet (Venuti 1995:1-2, 7-8). Venuti analyserade detta fenomen huvudsakligen i boköversättningens kontext, men samma norm gäller även inom undertextningen (Pedersen 2019:53).

Alla fanundertextningsgrupper brukar i regel signera sina verk genom att infoga gruppnamnet i undertextspåret på ungefär samma sätt som medarbetares namn visas i filmers eftertexter (Liew & Che Omar 2018:118) Signaturen kan infogas någonstans i för- eller eftertexterna till filmen eller serien ifråga, i vilket fall fanundertextarna oftast försöker formatera signaturen för att passa in bland resten av eftertexterna (ibid.:118-119). Alternativt kan signaturen även infogas i en särskild scen i varje avsnitt, där även de individuella medlemmarnas användarnamn och roller ibland läggs till (ibid. 2018:118-119). Om inget annat så inkluderas alltid fanundertextningsgruppens namn i filnamnet på den piratkopierade filen av filmen eller avsnittet ifråga (Mäntylä 2010:32). Till skillnad från professionella undertextare väljer alltså fanundertextare nästan alltid att synliggöra sig i sina undertexter.

Vissa grupper föredrar att infoga en separat, egendesignad bild i början eller slutet av videospåret och inkludera signaturen där istället. Sådana bilder använder grupperna också för att tydliggöra sitt icke-kommersiella syfte, dels genom att skriftligen informera om att undertexterna är fanundertexter och inte är till salu, dels när de uppmanar tittarna att köpa den officiella utgåvan om och när den kommer ut (Hsiao 2014:233-234; Liew & Che Omar 2018:118; Rembert-Lang

2010:23). Tittaren blir således tydligt informerad om att översättningen är inofficiell och vilka som gjort den.

En annan anmärkningsvärd företeelse är att vissa grupper aktivt infogar personliga åsikter och kommentarer på filmen/serien i undertexterna. Detta sker på ungefär samma sätt som notförklaringar men innehåller i stället skämt och sarkastiska anmärkningar om handlingen eller karaktärerna eller uttrycker förvåning eller fröjd över en händelse (Liew & Che Omar 2018:118). I en polsk studie om sådana kommentarer (Kaproń-Charzyńska & Kamper-Warejko 2018:285-288) menar forskarna att dessa och liknande kommentarer fyller funktionen av att upprätthålla en dialog mellan fanundertextningsgruppen och tittarna. Kommentarerna tydliggör att fanundertextarna följer serien tillsammans med tittarna och positionerar sig därmed som medfans (ibid.). Kommentarerna kan också fylla en expressiv funktion, där undertextarna får ge uttryck för sitt nöje, sin frustration och sin förvirring över vad som sker i handlingen (ibid.).

2.5.5 Översättningsstrategier

Fanundertexter uppvisar ofta tydliga tecken på vilken översättningsstrategi som deras respektive fanundertextningsgrupp valt, ofta på ett sätt som gör det uppenbart även för tittarna (Neem 2020). En vanlig översättningsstrategi är det Venuti (1995:20) kallar för foreignisering, som innebär ett fokus på bevarandet av källkulturella element för att i måltexten framhäva källverkets utländska och annorlunda miljö, språk och kultur. Bland fanundertextare bottnar valet av en foreigniserande översättningsstrategi som regel i minst en av tre skäl: viljan att göra revolt mot rådande domesticerande översättningsnormer (Liew & Che Omar 2018:110), viljan att ge en så autentisk tittarupplevelse som möjligt genom en källspråkstrogen översättning (Cubbison 2005; Vazquez-Calvo et al. 2019:204), och/eller viljan att utbilda sina tittare och agera som en bro mellan det utländska och det inhemska (del Carmen Camacho Montero et al. 2016:573; Schules 2012:93-107; Vazquez-Calvo et al. 2019:197). Många fanundertextnings-grupper väljer medvetet en foreigniserande översättningsstrategi (Pedersen 2019:54) genom att via notförklaringar förklara oöversatta kulturspecifika termer eller bokstavliga översättningar av skämt, ordspråk och andra källspråksspecifika uttryck (Liew & Che Omar 2018:116; Neem 2020; Schules 2012:81-107).

Det finns en uppfattning inom fandomen att anime besitter en tydlig ”annorhet”[1] (Drazen 2011:138-142), baserat på animens annorlunda om än inte nödvändigtvis japanska drag, kombinerat med dess allvarligare och mer komplexa handlingar och mer relaterbara karaktärer än vad som är typiskt för västerländska filmer och serier (ibid.:140-143; Napier 2005:17-18; Williams 2006:67), Denna annorhet utgör ofta en central del av intresset för och fascinationen med anime, vilket konsekvent också formar många animefans subkulturella identitet (Daliot-Bul & Goldstein-Gidoni 2010:23-25). Många har, åtminstone historiskt sett, efterfrågat just foreigniserande och förklarande undertexter i ett försök att uppleva anime ”precis som en japansk tittare” (Ferrer Simó 2005:29).

Inom engelskspråkig fanundertextning var detta foreigniserande förhållningssätt vanligast under 00-talet, då det dominerade den dåtida fanundertextningskulturen, men har sedan dess avtagit i popularitet (Neem 2020). Däremot frodas foreignisering fortfarande i länder som Italien och Iran, där amerikanska filmer ofta förmildras i dubbningar genom bland annat strykning av svordomar och sexuella referenser. I dessa kontexter följer fanundertextare fortfarande avcensurerande och källkulturorienterade översättningsstrategier, både som ett sätt att få tillgång till det annorlunda och som motstånd mot rådande normer (Bucaria 2018:9-10; Khoshsaligheh et al. 2018:674-676).

Motpolen till foreignisering kallar Venuti för domesticering, ett förhållningssätt som förespråkar översättningar som framstår som så pass naturliga på målspråket att översättarens prestation förblir dold, vilket idag utgör den rådande normen inom professionell under-textning (Venuti 1995:1-2). Tidiga officiella amerikanska dubbningar av anime var inte sällan överdrivet domesticerande (Cubbison 2005; Massidda 2020:191), vilket ledde till att domesticering (ibland benämnt lokalisering) fick ett mycket dåligt rykte inom animefandomen, som likställde det med förvanskning (Williams 2006:96). Vid 00-talets slut hade dock domesticeringen fått ett uppsving med ett flertal domesticerande fanundertextningsgrupper, denna gång som en motreaktion mot vad dessa grupper upplevde som en tendens bland de flesta fanundertextare att foreignisera så mycket att undertexterna blev nästintill oförståeliga (Neem 2020; O'Sullivan 2011:147). Även om

1 Från engelskans *otherness*, fri översättning.

domesticering mest ses som en symbol för inhemska utgivare, är animefandomen idag betydligt mildare inställd gentemot det än för femton år sedan.

2.5.6 Trollundertextning

Trollundertexter (eller *trollsubs*) betecknar undertexter med en överdrivet domesticerande översättningsstrategi varmed översättaren av humoristiska skäl infogar talspråk, svordomar och målkulturspecifika referenser som saknas i källtexten. Trollundertextning uppkom främst som en kraftigare motreaktion mot foreigniseringsnormen bland etablerade fanundertextningsgrupper. Ordets första led kommer från samma källa som 'nät**troll**' och antyder en sorts undertexter vars skapare aktivt och avsiktligt driver med översatta/undertextade verket och dess tittare.

Den mesta informationen om trollundertextning nås endast via informella källor, varav NEEM Blog (2020) verkar vara den mest omfattande i sin redogörelse för trollundertextningens motivationer och historia. Fenomenet började med grupper som valde att parodiera överdriven foreignisering genom att överforeignisera sina undertexter *ad absurdum*, dels av humoristiska skäl, dels för att rikta en sarkastisk pik mot foreigniserande fanundertextare. Attityden gick snabbt över till ett fördömande av andra fanundertextningsgrupper och animefandomen som helhet, varpå de istället anammade den överdrivet domesticerande strategi som kom att bli ett karaktärsdrag för trollundertextning. Ett fåtal ytterligare trollsubgrupper bildades och tog trollningen ytterligare ett steg längre genom att överföra källtexten till ett mycket vulgärt målspråksregister (ibid.), vilket enligt Neem fungerade förvånansvärt väl till vissa serier såsom *B Gata H Kei* (Yamamoto 2010):

> What felt so liberating about CoalGuys' subtitle work at the time was that it just fit with the anime. A risqué sex comedy HAS to have mature language and edgy comedy, right? So why not just do it? (Neem 2020)

Trollundertextning inom fanundertextningskulturen har idag vuxit till en tredje översättningsstrategi, jämte foreignisering och domesticering, som bland annat utmärks av infogandet av slang, dialekt, humor, sarkasm och grovt språk (Neem 2020) även där det inte fanns i källtexten. Trollundertexter skulle således kunna definieras som en sorts undertext som avsiktligt förvränger texten för att göra den mer humoristisk.

I och med Crunchyrolls ökade dominans på animemarknaden (Sevakis 2015) började en av trollsubgrupperna övergå till att istället ”rippa” undertexter, det vill säga att piratkopiera professionella undertexter, framförallt Crunchyrolls; dessa undertexter redigerades sedan utifrån gruppens vulgära och överdrivna humorstil tills de blev nästintill oigenkännliga. Liksom de flesta fanundertextningsgrupper har även trollundertextningen minskat till förmån för strömningstjänster (Sevakis 2015) och nuförtiden finns det endast en aktiv trollundertextningsgrupp kvar (Neem 2020).

2.5.7 Rollspråk

Rollspråk är ett arketypiskt språkregister som används i fiktion för att utmärka vissa karaktärs-arketyper, framförallt i Japan. Det kan baseras på vissa regionala, historiska, sociala, könade och/eller åldersmässiga stereotyper, och man kan ofta väldigt enkelt urskilja olika arketyper enbart på deras sätt att tala. I japansk media görs detta oftast genom vissa särskilt markerade pronomen, partiklar och affix, så att en karaktär kan identifieras som ”professor” eller ”bråkstake” enbart baserat på dennes språkregister. Detta sker även om rollspråket inte reflekterar hur gruppen ifråga talar i verkligheten, vilket är indikativt för rollspråk (Kinsui 2017:125-139).

En vanlig typ av rollspråk är användningen av olika dialekter och talspråksmarkörer för att kommunicera en karaktärs personlighet. I Japan brukar till exempel Osaka-dialekten antyda en gladlynt och pratglad personlighet, vilket ofta ses i just karaktärer från Osaka (ibid.:50-51). Rollspråk kan dock också sägas förekomma i Väst, och ett tydligt västerländskt exempel går att finna i den amerikanska tecknade TV-serien *My Little Pony: Friendship is Magic* (Faust 2010), där bonden och äppelodlaren Applejack gestaltas med en sydstatsamerikansk dialekt för att bland annat symbolisera hennes jordnära och ärliga personlighet (Smeds 2016). Olika sydstatsdialekter har däremot andra konnotationer, såsom Houston-dialekten som har ungefär samma konnotationer i USA som Osaka-dialekten har i Japan (Rasmussen 2014:9). Dessa likheter uppmärksammas inte sällan i animeöversättningar, där de Houston-baserade dubbarna till animeserien *Azumanga Daioh* (Nishikiori 2001) valde att omtolka den Osaka-talande karaktären Kasuga Ayumus dialekt till en utpräglad Texas-dialekt (Matthews 2004). Denna tolkning har visat sig populär nog att anammas av vissa domesticerande fanundertextningsgrupper, som också valt att tolka Ayumu med samma dialekt.

2.6 Sammanfattning

Genomgången av litteraturen har visat att fanundertexter är en form av frivillig kollaborativ översättning där fans skapar egna undertexter till utländsk media och sedan distribuerar dessa via Internet. Arbetet organiseras i grupper över nätet, oftast för att tillgängliggöra och sprida media som antingen inte finns att tillgå i gruppernas respektive länder eller vars officiella översättningar anses vara undermåliga, otillräckliga och/eller censurerade. Eftersom fanundertexter oftast distribueras tillsammans med piratkopierade verk räknas de som olagliga i många länder; i vissa klassas fanundertexter även som piratkopior i sig.

Historiskt sett var fanundertextning ett huvudsakligen engelskspråkigt fenomen och växte först fram i 90-talets USA. Tack vare Internet globaliserades dock fanundertextning under 00-talet och har idag spridit sig bortom både anime och Anglosfären, där fanundertextning nästintill konkurrerats ut tack vare lagliga digitala strömningstjänster. Idag finner man många fanundertexter med andra käll- och målspråk utöver japanska respektive engelska, varav många idag görs för att kringgå statlig censur, framförallt i auktoritära stater såsom Kina och Iran.

Fanundertextare organiserar sig i grupper och intar specialiserade arbetsroller baserade på sina respektive färdigheter, såsom översättning eller kodning, där alla arbetar på undertexterna i olika etapper och formar en tydlig produktionskedja. Den slutgiltiga produkten distribueras sedan tillsammans med piratkopierade avsnitt av det undertextade verket över Internet, oftast medelst BitTorrent. De flesta fanundertextare är relativt unga, är själva fans av anime eller utländsk media och hyser ett intresse för främmande språk och kulturer. De är också medvetna om illegaliteten i sin verksamhet och många försöker ta ett visst etiskt ansvar genom att upphöra med distributionen av material som blivit tillgängliga i deras land. Vidare är fanundertextningsgrupper måna om att ta äran för för sitt arbete genom att inkludera grupp- och användarnamn i undertextspåret.

Den största skiljelinjen mellan olika fanundertextningsgrupper går mellan foreigniserande, domesticerande och trollande grupper. Foreigniserande grupper drivs av en uppskattning av det utländskas annorhet och drivs av en vilja att skapa trogna översättningar och erbjuda en källkulturellt autentisk tittarupplevelse till sina medfans. Dessa grupper anammar inte sällan en interkulturellt medlande och lärande roll, vilket kan yttra sig i inkluderandet av

notförklaringar i undertexterna för att förklara och förtydliga kulturspecifika begrepp, uttryck och företeelser för tittaren. Detta förhållningssätt föddes som en reaktion mot officiella översättningars överdrivna domesticering och utgjorde normen inom fanundertextningen under 00-talet, men skapade även i sin tur en motreaktion som ledde till skapandet av flera domesticerande grupper. Trollundertextning, en strategi vari fanundertextarna aktivt förvränger texten, ofta för att parodiera andra fanundertexter och/eller verket i sig, uppkom i samma skede som en synnerligen extrem motreaktion.

Beroende på grupp kan fanundertexter uppvisa stora skillnader i kvalitet, utformning och översättningsstrategi. Huvudsakligen förekommer fanundertexter i en av två varianter: mjuka undertexter, som är utbytbara, och hårda undertexter, som inte är det. Fanundertexterna kan vara utformade på flera olika sätt vad gäller färg, storlek, längd, typsnitt och rörlighet, och vissa grupper kan använda sig av *scenetiming* för att översätta bakgrundstext på ett sätt som smälter in i bakgrunden. Grupperna kan ibland även inkludera personliga kommentarer på handlingen i sina undertexter. Översättning av rollspråk (karaktärsarketypsspecifika språkregister) förekommer i begränsad mängd i både professionella och fanskapade undertexter och påverkar ibland varandra. Ibland har fanundertexter blivit så populära för vissa serier att de tvingat officiella utgivare att tillämpa fanundertextningsnormer i sina utgåvor.

3. BIBLIOMETRISK STUDIE

I detta kapitel kommer jag redogöra för den bibliometriska delundersökningen. Kapitlet är uppdelat i tre delkapitel: I 3.1 ger jag en kort beskrivning av vad bibliometri är; i 3.2 beskriver jag den metod jag använt mig av i min bibliometriska analys; i 3.3 redovisar jag resultaten av den bibliometriska delundersökningen.

3.1 Kort beskrivning av bibliometri

Bibliometri är den forskningsdisciplin som med statistiska medel mäter, analyserar och studerar publikationer och dess produktion och citeringar. Syftet är oftast att kartlägga en forsknings-verksamhet över tid och rum i ett försök att bedöma artiklars, forskares, institutioners, länders och/eller tidskrifters produktivitet, kvalitet och/eller relevans för sina fält (Ball 2018:7-13). Detta görs genom att mäta ett givet granskningsområdes publiceringsverksamhet, alltså mängden publicerade publikationer, vilket tjänar som en indikator på områdets/aktörens forsknings-verksamhet (Kärki & Kortelainen 1998:15-16). Detta sker via en så kallad *output analysis* eller ”produktionsanalys”[2], varmed forskaren går igenom och gör en sammanställning av mängden vetenskapliga publikationer utifrån sådana kategorier som exempelvis författare, land, tidskrift och/eller institution (Ball 2018:18-22). I de flesta bibliometriska studier görs en citeringsanalys på det insamlande materialet, i syfte att bedöma *impact factor*, ett mått som ofta används för att bestämma en artikels eller tidskrifts kvalitet och relevans. Den bibliometriska metoden är främst utvecklad och anpassad för att analysera vetenskaplig publiceringsverksamhet, men kan även tillämpas i analysen av andra publiceringsverksamheter.

3.2 Metod och material

I detta delkapitel kommer jag beskriva min metod för den bibliometriska delundersökningen, som är fokuserad på en ren produktionsanalys. Delkapitlet är indelat i fyra avsnitt: I 3.2.1 beskriver jag vilka databaser jag sökt i och varför; i 3.2.2 redogör jag för vilka språk jag sökt på och vilka söktermer jag använt; i 3.2.3 motiverar jag mitt val av material och mina avgränsningar; i 3.2.4 beskriver jag hur jag kategoriserat mitt insamlade material; i 3.2.5 redogör jag i detalj för den

2 Fri översättning

bibliometriska studiens olika delmoment, hur jag tillämpat min valda analysmetod i delmomenten samt vilka områden jag undersökt; slutligen beskriver jag i 3.2.6 vilka typer av diagram jag kommer att använda i resultatkapitlet.

3.2.1 Sökvägar

För insamlingen av mitt material, som resulterade i 563 artiklar, genomförde jag flera sökningar i ett flertal olika databaser. Databaserna kan delas in i fyra övergripande kategorier: ämnesspecifika databaser; nationella databaser; allmänna databaser samt Google Scholar och Wikipedia. En lista på dessa databaser följer nedan:

1. **Ämnesspecifika:** Communication Source; FIAF – International Index of Film Periodicals Plus; Linguistics and Languages Behavior Abstracts (LLBA); NordMedia Network
2. **Nationella:** CiNii (Japan); DiVA Portal (Sverige); Idunn (Norge); Journal.fi (Finland); Skemman (Island); SwePub (Sverige); Tidsskrifter.dk (Danmark)
3. **Allmänna:** De Gruyter; John Benjamins e-Platform; JSTOR; Project MUSE; ProQuest; ResearchGate; SAGE Knowledge; ScienceDirect; SocINDEX with Full Text; Springer Link; Taylor & Francis Online; Wiley Online Library
4. **Övriga:** Google Scholar; Wikipedia

För att uppnå ett så representativt urval som möjligt har nätet kastats brett. Rent bibliometriska databaser såsom Scopus och Web of Science har uteslutits, eftersom sådana databaser ofta genererar ett överväldigande antal träffar som inte hade fått plats inom tidsramen för denna undersökning.

Ämnesspecifika databaser utgjorde det första ledet i min sökning. Dessa databaser valdes baserat på förmodan att fanundertextning främst studerats inom språkvetenskapen, filmvetenskapen samt medie- och kommunikationsvetenskapen, vilket baserades på följande utgångspunkter:

1. **Språkvetenskapliga:** Fanundertextning görs nästan alltid som översättning och är därmed föremål för översättningsvetenskapen, vilket kan betraktas som en del av språkvetenskaperna.
2. **Filmvetenskapliga:** Undertexter är oftast ett element i filmer och dokumentärer och utgör därmed föremål för filmvetenskapen.
3. **Medie- och kommunikationsvetenskapliga:** Undertexter bildar en del av ett multimodalt medium som innehåller både både ljud, bild och text. Fanundertextare representerar en tämligen ny, självständig och otyglad gräsrotsaktör i det globala medielandskapet, vilket torde göra fanundertextning relevant för medie- och kommunikationsvetenskapen.

Nationella databaser utgjorde det andra ledet i min sökning. Dessa databaser valdes eftersom ett av delmålen med denna undersökning var att jämföra den internationella publicerings-verksamheten inom fanundertextningsforskningen mellan olika länder, med särskilt fokus på den nordiska och japanska andelen. Nordiska databaser valdes för att undersöka hur fanundertextning studerats i vår egen nordiska kontext, medan CiNii valdes för att se hur fanundertextning studerats i animens hemland, Japan.

Allmänna databaser utgjorde det tredje ledet i min undersökning. Dessa inkluderades för att fånga upp artiklar som inte skulle finnas inkluderade i de ämnesspecifika, nordiska och japanska databaserna.

Sist men inte minst utgjorde Wikipedia och Google Scholar det sista ledet i min sökning, i den ordningen. Wikipedia använde jag för att lokalisera relevanta och representativa vetenskapliga artiklar om fanundertextning, då (framförallt engelska) Wikipedia är måna om att hänvisa till representativa källor för sina artiklars ämnen. Här sökte jag i källförteckningarna på engelska Wikipedias artiklar om ”Fansub” och ”Anime” samt deras motsvarigheter på samtliga tillgängliga språk (med undantag för vietnamesiska Wikipedia, vars källförteckningar innehöll över 700 poster, vilket jag bedömde vara för tidskrävande). Vad gäller Google Scholar använde jag sökmotorn för att fånga upp alla öppet tillgängliga vetenskapliga artiklar som inte fanns tillgängliga på några av de tidigare nämnda akademiska databaserna.

3.2.2 Språk och söktermer

Varje enskild databas genomsöktes på sex olika språk. Först sökte jag på engelska termer för att få så många träffar som möjligt, då engelska söktermer ofta genererar träffar även på andra språk än engelska. Därefter gjorde jag sökningar på svenska, danska, norska (bokmål och nynorska), isländska, finska och japanska, för att få träffar som en allmän sökning på engelska söktermer skulle missa. Dessa andra språk valdes för att uppfylla delmålet att undersöka Japans och de nordiska ländernas delaktighet i publiceringsverksamheten.

Nedan följer en lista på samtliga termer som ingick i sökningen:

1 (EN) fansub; fansubbing; fansubber; fan subtitles; fan subtitling; amateur subtitles; amateur subtitling; non-professional subtitles; non-professional subtitling

2 (SV) fanundertexter; fanundertextning; amatörundertexter; amatörundertextning, icke-professionella undertexter; icke-professionell undertextning

3 (DK/NO) fanundertekster; fanundertekstning; amatørundertekstning; amatørundertekster, ikke-professionelle/-profesjonelle undertekster; ikke-professionel/-profesjonel undertekstning

4 (IS) aðdáandi teiknimynd texti; aðdáandi kvikmynd texti; aðdáandi þýðingartexti; aðdáandi þýðing; ófagmannleg teiknimynd texti; ófagmannleg kvikmynd texti; ófagmannleg þýðingartexti; ófagmannleg þýðing

5 (FI) fanitekstitys; fanitekstitykset; amatööritekstitys; amatööritekstitykset; harrastajatekstitys; harrastajatekstitykset

6 (JP) ファンサブ (fansabu); ファン字幕 (fan jimaku); 非公式字幕 (hikōshiki jimaku); 愛好者字幕 (aikōsha jimaku)

Söktermerna genererade i vissa fall över 100 träffar, varav många inte var relevanta för undersökningen. I dessa fall omskrev jag söktermerna med citattecken (t.ex. ”fan subtitles”) för att snäva av sökningen till mer relevanta resultat.

Träffar på fysiska/matematiska termer såsom *Fan sub-equation* och andra irrelevanta nyckelord ignorerades. Artiklar om besläktade ämnen såsom *abridged*-serier och *funsubs*

uteslöts, då dessa handlade om originellt skapande snarare än översättningar och var därför irrelevanta för denna undersökning.

3.2.3 Urval

Mitt urval av material begränsade jag till enbart expertgranskade artiklar i vetenskapliga tidskrifter (inklusive elektroniska sådana). Anledningen till detta är dels att en större insamling hade varit ett för stort projekt för en masteruppsats, dels att andra format under datainsamlingens gång visade sig vara svårare att få tag på. Detta innebär att följande texttyper *inte* inkluderas i undersökningen: böcker och bokkapitel, doktors- och professorsavhandlingar, intervjuer, introduktioner, konferensbidrag, ledare, opinionstexter, och studentuppsatser (med undantag för de som publicerats i en expertgranskad tidskrift). Vidare begränsas urvalet av praktiska skäl till de artiklar som är tillgängliga via ett LU-konto på databaserna i avsnitt 2.1.1 samt till artiklar som finns publicerade med Öppen tillgång och kan nås via Google Scholar eller Wikipedia.

Tidsspannet för insamlingen begränsade jag till åren 1990-2020. Detta eftersom fanundertextning är ett relativt nytt fenomen som med ett fåtal undantag inte uppkom förrän på 1990-talet (Mäntylä 2010:8-9). Forskning på ämnet kan därmed antas vara osannolikt före 1990, Trettio år må vara ett långt spann jämfört med andra studier, men i och med att forskningsämnet är relativt ungt antog jag att det fortfarande endast fanns en begränsad mängd artiklar på ämnet.

En stor begränsning av mitt urval består i att jag endast undersöker artiklar ur tidskrifter och därmed utesluter en stor och betydande del av forskningsfältets korpus. Förlusten beror på att artiklar endast utgör cirka en tredjedel av det tillgängliga materialet inom samhällsvetenskaperna och blott omkring en tjugondel inom humaniora, vilket skiljer sig från naturvetenskaperna, där den övergripande majoriteten material publiceras i artikelform (Ball 2018:58 ff.). Huruvida dessa förhållanden stämmer även för fanundertextningsforskningen är oklart, men i slutändan betyder det fortfarande att resultaten från denna undersökning får ses som en representation av blott en del av fanundertextningsforskningens publiceringsverksamhet.

3.2.4 Sammanställning

När jag hade slutfört insamlingen tabellerade jag samtliga insamlade 563 artiklar, som laddats ner i PDF-format, för hand i *Apache OpenOffice Calc* (filtyp ODS). Den resulterande tabellen finns bifogad som Bilaga 1.

Artiklarna tabellerade jag i tio olika kategorier och sorterades i alfabetisk ordning efter (den första) författarens efternamn. Följande kategorier har använts i tabellen:

1. **Författare –** Artikelförfattarens eller -författarnas namn. Namnen står i samma ordning som i artikeln ifråga och med efternamnet först (t.ex. Karlsson, Nils).
2. **År –** Året som artikeln publicerades.
3. **Artikel –** Artikelns titel. Titeln överst är originalspråket, den nederst är titeln översätt till engelska som står i kursiv stil inom parentes. I de fall där originalspråkstiteln står på ett annat skriftsystem än det latinska tillkommer även en romanisering inom parentes mellan de två titlarna.
4. **Tidskrift –** Den expertgranskade vetenskapliga tidskrift som artikeln är publicerad i.
5. **Institution –** Författarnas *affiliation*: Den institution som författarna är kopplade till. När en författares *affiliation* inte framgick från artikeln gjorde jag en sökning på Internet för att kunna koppla ihop forskaren till den troliga institutionen, liksom gjorts i andra studier (jmf. Rahman, Haque & Fukui 2006:826); i dessa poster har institutionerna ifråga markerats med tilde (~).
6. **Land –** Landet som författarnas institutioner är förlagda i. Om en artikel skrivits av två eller fler författare från olika länder räknas båda länderna med.
7. **Språk –** Språket artikeln är skriven på.
8. **Format –** Den konstform som artikeln behandlar. Dessa innefattar följande kategorier:
    1. Anime – Japanska tecknade serier.
    2. Manga – Japanska serieböcker och serietidningar.

3. Västerländskt tecknat – Tecknade filmer från Västvärlden.
4. Spelfilm – Filmer och tv-serier som utgör fotografiska upptagningar, oftast med skådespelare. Till skillnad från den traditionella beteckningen klassas i denna uppsats även dokumentärer under denna kategori.

9. **Behandling –** Hur ingående ämnet behandlas. Denna kategori innefattar följande underkategorier:
    1. Huvudämne – Artikelns centrala ämne är fanundertextning. För att klassas i denna kategori måste fanundertextning vara fokus för mer än hälften av artikeln.
    2. Redogörelse – Artikeln redogör för fanundertextning som fenomen till någon större grad men utgör inte huvudämnet för artikeln. För att klassas i denna kategori måste fanundertextning vara fokus för minst ett helt stycke.
    3. Beskrivning – Artikeln ger en kortfattad definition av vad fanundertextning är. För att klassas i denna kategori måste fanundertextning vara fokus för minst en hel mening.
    4. Omnämning – Artikeln omnämner fanundertextning utan att förklara konceptet. För att klassas i denna kategori måste fanundertextning nämnas vid namn. Namnet kan vara ”*fansubs*” eller en närstående term såsom ”*amateur subtitling*”.
    5. Antydan – Artikeln nämner aldrig fanundertextning vid namn, men antyder på annat vis att det rör sig om fanundertextning, exempelvis en kontrastiv översättningsanalys som görs på undertexter hämtade från opensubtitles.com (en känd databas för fanundertexter).
10. **Fält –** Ämnet som artikeln behandlar, exempelvis fanundertextning, filmvetenskap, litteratur eller organisationsvetenskap.

Kategorierna som presenterats ovan fastställdes på två olika sätt. För att fastställa kategorierna 1-6 gick jag igenom artikelns förstasidor samt artikelns infosida på databasen artikeln hämtades

från. För att fastställa kategorierna 7-10 gjorde jag en noggrannare genomgång av artikeln ifråga där jag först läste igenom abstract och slutsats för att utröna artikelns ämne. Om det kvarstod frågor kring ämnet gjorde jag medelst läsprogrammet *Adobe Acrobat Reader*s sökfunktion en sökning inom artikeln ifråga på samtliga termer som stipulerats i avsnitt 2.1.2, för att finna relevanta stycken utifrån vilka jag kunde bedöma artikeln. För att förfina sökningen använde jag även vissa semantiskt närbesläktade termer såsom *volunteer* och *audiovisual*. Om någon av söktermerna regelbundet förekom genom hela artikeln bedömde jag artikeln behandla fanundertextning som huvudämne. Om termerna förekom men behandlingen (kategori 9) av ämnet fortfarande var oklar skumläste jag artikeln och jämförde stycket eller styckena där söktermerna upptäckts med artikeln i sin helhet för att avgöra vilken kategori artikeln hörde till.

Kategoriseringen försvårades ibland av artiklar som var skrivna på språk jag inte behärskade, vare sig språken ingick i sökningen (finska och isländska) eller ej (funna med engelska söktermer). För att lösa detta problem slog jag upp och översatte mina söktermer till den specifika artikelns språk, varmed jag för exempelvis polska och spanska artiklar kunde ersätta söktermen '*subtitle*' med ekvivalenterna '*napis*' respektive '*subtitulo*'. Om söktermerna gav träffar i något stycke fortskred jag till att granska stycket ifråga för att avgöra i vilken utsträckning fanundertextning behandlades. För detta ändamål översatte jag först stycket i Google Translate till engelska, varefter jag slog upp huvud- och nyckelord i Wiktionary och Wikipedia för att utröna textinnehållet i stycket ifråga. Metoden bedömde jag vara tillräckligt säker baserat på de framsteg som gjorts i Google Translate's maskininlärning samt att längre akademiska texter som texttyp, översatta till engelska, visats fungera särskilt bra i Google Translate (Benjamin 2019).

3.2.5 Bibliometrisk analys

I denna undersökning har jag valt att endast utföra ren produktionsanalys, eftersom målet med den här delundersökningen har varit ta fram kvantitativ data på hur fältet vuxit baserat på antal publicerade vetenskapliga artiklar. Närmare bestämt har jag försökt fastställa dels den totala globala publiceringsverksamheten om fanundertextning, dels fanundertextningsforskningens publiceringsverksamhet per land, ämne och typ av undersökning, utifrån alla de insamlade artiklar som finns listade i Bilaga 1 och de artikeltyper som stipulerats i delkapitel 2.1. Detta gjorde jag genom att sortera artiklar efter den relevanta kategorin (t.ex. år, land, ämne) och sedan

räkna och tabellera artiklarna för hand. Jag utförde dock ingen citeringsanalys i denna undersökning eftersom målet endast var att uppmäta själva publiceringsverksamheten och inte enskilda aktörers *impact factor*.

Studien har utgått ifrån problemformuleringen i kapitel 1 och är därför indelad i fyra delmoment med fokus på olika aspekter av publiceringsverksamheten. Dessa delmoment är följande:

1. Den totala publiceringsverksamheten
2. Den geografiska fördelningen av publiceringsverksamheten
3. Typer av studier inom publiceringsverksamheten
4. Behandlade ämnen inom publiceringsverksamheten

I delmoment 1 fokuserade jag på att mäta hur många artiklar som publicerats världen över samt hur denna publiceringsverksamhet utvecklats över tid, och jag delade upp delmomentet i två delar för att fokusera på två olika aspekter. Först ville jag mäta medvetenheten om fanundertextning inom den akademiska världen genom att titta på hur många vetenskapliga artiklar som innehöll hänvisningar till fanundertextning. Sedan mätte jag antalet artiklar vars fokus var fanundertextning, i syfte att dana en bild av hur mycket forskning som gjorts på fanundertextning. För att mäta hur publiceringsverksamheten utvecklats över årens lopp beräknade jag för båda delmomenten även tillväxttakten för olika tidsperioder av publiceringsverksamheten. Detta gjorde jag med formeln: **tillväxttakt = (då/nu)$^{1/n}$ - 1 x 100**, där *n* står för antal år i den utvalda tidsperioden och *då* och *nu* hänvisar till antal publicerade artiklar under det tidigaste respektive senaste året i den utvalda tidsperioden. För de två delmomenten delade jag in artiklarna i två olika kategorier, baserat på kategorin Behandling i listan i avsnitt 3.2.4, post 9 (jmf. Bilaga 1):

- **Hänvisande artiklar** innefattar samtliga insamlade 563 artiklar, då alla insamlade artiklar på något vis hänvisar till fanundertextning.
- **Behandlande artiklar** innefattar enbart artiklar där fanundertextning utgör textens huvudämne och uppgår till endast 171 av all insamlade 563 artiklar. Dessa utgör en

underkategori till och ingår i analysen av hänvisande artiklar. Samtliga behandlande artiklar är klassade med behandlingsformen ”Huvudämne” .

Hänvisande artiklar utgjorde grunden för det första ledet i delmoment 1, vari jag ämnade mäta medvetenheten om fanundertextning inom den akademiska världen. Efterföljande mätningar utgick enbart ifrån behandlande artiklar, då syftet med dessa var att mäta olika aspekter av just fanundertextningsforskningen specifikt.

I delmoment 2 fokuserade jag på att mäta olika länders och regioners delaktighet i och andelar av publiceringsverksamheten samt dess historiska utveckling. Delmomentet började med att jag sammanställde alla länder som publicerat artiklar och därefter räknade ut hur många gånger de enskilda länderna publicerat en artikel, samt vilken procentandel de besatt av den totala publiceringsverksamheten. Eftersom det fanns för många länder för att göra en överskådlig representation fortsatte jag därefter med att dela in de 44 länderna i följande regioner (i väst-östlig riktning):

- **Anglosfären:** Australien, Irland, Kanada, Nya Zeeland, Storbritannien, Sydafrika och USA
- **Latinamerika:** Brasilien och Mexiko
- **Västeuropa:** Belgien, Frankrike, Nederländerna, Schweiz, Sverige, Tyskland och Österrike
- **Östeuropa:** Bulgarien, Litauen, Polen, Rumänien, Serbien, Tjeckien och Ungern.
- **Sydeuropa:** Grekland, Italien och Spanien
- **Mellanöstern:** Egypten, Förenade Arabemiraten, Irak, Iran, Israel, Jordanien, Palestina, Qatar och Turkiet
- **Östasien:** Hong Kong, Japan, Kina, Sydkorea och Taiwan
- **Sydostasien:** Indonesien, Malaysia, Singapore och Thailand

Därefter fortskred jag till att räkna ut regionernas respektive andel av publiceringsverksamheten. Slutligen fördelade jag regionernas siffror per år för att se hur de olika ländernas och regionernas

delaktighet påverkat publiceringsverksamheten, och huruvida naven för fanundertextnings-forskningens publiceringsverksamhet förflyttats över tid.

I delmoment 3 fokuserade jag på att kartlägga hur vanliga olika typer av studier är för att skapa en tydligare bild av fanundertextningsforskningens landskap och få en fingervisning på vilka olika vinklar fanundertextning studerats från. Detta gjorde jag genom att gå igenom alla behandlande artiklar och beräkna hur stor andel av publiceringsverksamheten varje studietyp utgjorde. Detta resulterade i sex olika kategorier baserade på vilken typ av studie som redovisades i en given behandlande artikel vilka finns listade nedan:

1. **Komparativa studier** innefattar studier som (oftast) jämför fanundertexter av en eller flera grupper med varandra och/eller med professionella översättningar såsom dubbningar och undertexter.

2. **Deskriptiva studier** innefattar alla studier som utforskar och försöker bestämma fanundertextningens olika normer och drag såsom längd, placering och estetisk utformning.

    - ***Gränsfall:*** Gränsfall: Flera studier hade element av båda. Min sortering skedde utefter följande bedömning: 1) om jämförelser mellan översättningar endast användes för att illustrera ett uppmärksammat kännetecken eller en norm, bedömdes artikeln vara deskriptiv; 2) om jämförelser mellan översättningar var föremål för analys och normbeskrivningar mestadels var del av bakgrunden, bedömdes artikeln vara kontrastiv.

3. **Sociologiska studier** innefattar studier som undersöker fanundertextarna själva, deras motivationer, arbetssätt och förhållande till varandra och sina fans. Sådana studier inkluderar bland annat intervjuer, enkätstudier och de analyser av chatt- och forumdiskussioner (så kallade nätnografiska studier) som fokuserar mer på fanundertextarna än deras fanbas och/eller verk.

4. **Juridiska studier** innefattar studier som utforskar förhållandet mellan fanundertexter och immaterialrätten. Oftast handlar dessa om fanundertextningens upphovsrättsliga ställning.

5. **Receptionsstudier** innefattar studier som försöker mäta fanundertexters mottagning hos tittarna, antingen i jämförelse med professionella undertexter (eller dubbningar) eller för sig själva.

6. **Övriga studier** innefattar alla studietyper som utgör mindre än fem behandlande artiklar hamnar i denna kategori.

I delmoment 4 undersökte jag vilka kännetecken, drag och normer som behandlats i artiklar om deskriptiva studier om fanundertextning och gjorde en sammanställning över hur ofta dessa kännetecken identifierats i sådana artiklar. Detta skedde genom en genomgång av alla deskriptiva artiklar och beräkning hur stor andel av publiceringsverksamheten varje kännetecken upptog. För att ett ämne skulle kunna klassas som ”behandlat” behövde det uppfylla ett av tre kriterier, listade nedan:

- Ämnet måste vara det huvudsakliga föremålet för minst ett helt stycke.
  Motivering: En sådan presentation ger läsaren en tydlig bild av ämnet genom en mer ingående beskrivning av ett särdrag eller kännetecken.

- Ämnet måste vara beskrivet, inte enbart uppräknat, i en punkt- eller nummerlista.
  Motivering: En sådan presentation ger läsaren en tydlig bild av ämnet genom en koncis presentation och en klar avgränsning gentemot andra ämnen (jmf. Pérez-González 2007b:71-72).

- Ämnet får beskrivas kortfattat men måste då kompletteras av tydliga bild-exempel.
  Motivering: En sådan presentation ger läsaren en tydlig bild av ämnet genom att beskriva och illustrera ämnet i sin ursprungliga kontext (jmf. Ferrer-Simó 2005:30-42).

3.2.6 Diagram

Diagram kommer, utöver rådatatabeller, användas på vissa platser i resultatkapitlet för att ge en tydligare överblick över datan. Samtliga tabeller och diagram utgår ifrån huvudtabellen i Bilaga 1. Följande två diagramtyper kommer tjäna som visuellt stöd i denna uppsats:

- **Histogram**: är en typ av stapeldiagram som i detta fall kommer användas för att redovisa hur många artiklar som publicerats varje år över ett visst tidsspann. Staplarna kan också

färgkodas för att visa fördelningar mellan en tredje kategori, såsom språk eller land. Eftersom histogram saknar mellanrum mellan staplarna blir det lättare att följa trender i utvecklingen utefter de ”trappsteg” som bildas, som i ett linjediagram.

- **Koropletkarta**: är en tematisk karta som i denna uppsats kommer användas för att illustrera hur många artiklar som producerats inom ett visst land. Detta är användbart då det finns många länder som endast publicerat en eller två artiklar och därför lätt försvinner i statistiken. Koropletkartor är också användbara för att urskilja geografiska trender, till exempel om det i en region sammantaget publicerats över tio artiklar även om dess konstituerande länder bara publicerat en artikel var. Den karta som används i denna uppsats medföljer som Bilaga 3.

3.3 Resultat

I detta delkapitel kommer jag redovisa resultaten av den bibliometriska undersökningen. Delkapitlet är indelat i fem avsnitt: I 3.3.1 redovisar jag den globala publiceringsverksamheten; i 3.3.2 redovisar jag hur denna publiceringsverksamhet är fördelad geografiskt; i 3.3.3 redovisar jag vilka typer av undersökningar som gjorts på fanundertextning; i 3.3.4 redovisar jag vilka ämnen som behandlats i deskriptiva artiklar; i 3.3.5 gör jag en sammanfattning av resultaten redovisade i detta delkapitel.

3.3.1 Den globala publiceringsverksamheten

I detta avsnitt kommer jag redovisa det totala antalet artiklar som publicerats världen över, utan vidare indelning. Tidsskalorna börjar på det år som den första artikeln i respektive kategori utkom och slutar på år 2020, det sista året för datainsamlingens tidsspann.

3.3.1.1 Hänvisande artiklar

Under åren 1993-2020 publicerades sammanlagt 563 vetenskapliga artiklar som innehåller minst en referens till fanundertextning. I *Tabell* 1 på nästa sida visas hur många av dessa hänvisande artiklar som publicerats per år, medan *Figur 1* visar vilken trend denna publiceringsverksamhet bildat.

Tabell 1: Antal publicerade hänvisande artiklar, åren 1993-2020.

År	Antal	År	Antal
1993	1	2007	8
1994	0	2008	9
1995	0	2009	11
1996	0	2010	14
1997	0	2011	20
1998	0	2012	31
1999	1	2013	33
2000	0	2014	55
2001	1	2015	35
2002	0	2016	54
2003	0	2017	64
2004	2	2018	55
2005	6	2019	75
2006	3	2020	85
	Totalt: 563		

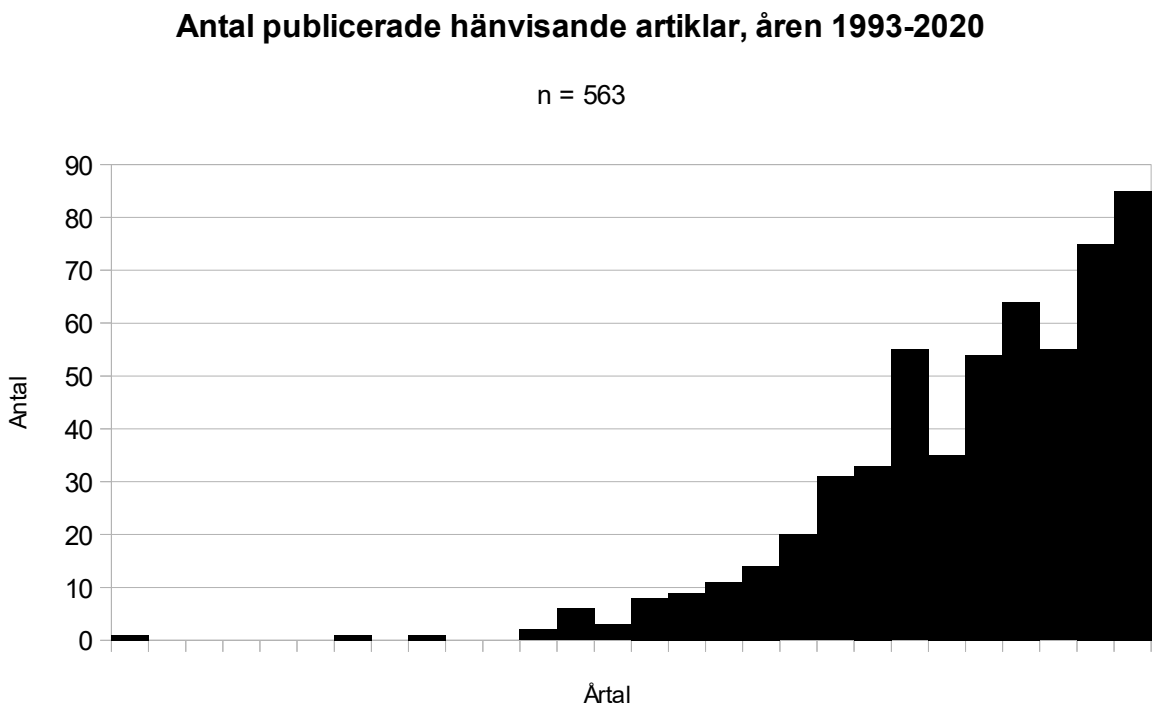

Figur 1: Histogram över antal publicerade hänvisande artiklar, åren 1993-2020.

Trots att den första artikeln utkom redan 1993 syns i båda illustrationer att en kontinuerlig publiceringsverksamhet inte kom igång förrän 2004. Denna kontinuerliga publicerings-verksamhet uppvisar i *Figur 1* en dramatiskt ökande trend under tidsperioden 2004-2020, med en årlig tillväxttakt på cirka 26 % och en allmänt tillväxttakt på över 4 000 % för hela perioden. En mer detaljerad bild av verksamhetens tillväxt framträder om den delas in i tre femårsperioder från och med 2005: åren 2005-2010 har en tillväxttakt på cirka 18 %, 2010-2015 på cirka 20 % och 2015-2020 på cirka 19 %.

Genomsnittet för antalet publicerade artiklar per år låg på 20, vilket nåddes av publiceringsverksamheten år 2011, varefter verksamheten verkar ha uppnått kritisk massa. Tittar vi nedan på antalet publicerade artiklar i *Tabell 1* nedan, uppvisade åren 2011-2012 den dittills största ökningen med över 50%. Samtidigt minskade tillväxttakten markant: till och med år 2011 låg den årliga tillväxttakten för publiceringsverksamheten på cirka 33 %, medan den från och med 2011 minskade till cirka 13 %.

Hänvisningar till fanundertextning har över tid inte bara ökat i antal utan även i bredd. I Bilaga 1 finns flera exempel på hur fanundertextning hänvisats till i artiklar även inom tämligen orelaterade fält som exempelvis organisationsvetenskap (Chong & Halff 2014), psykiatri (Algristian & Muljohardjono 2018), religionsvetenskap (Yust 2015) och statlig krishantering (Peng 2017).

3.3.1.2 Behandlande artiklar

Publiceringsverksamheten för behandlande artiklar specifikt skiljer sig kraftigt från den för hänvisande artiklar. Framförallt syns detta i att det totalt publicerats endast 171 behandlande artiklar, vilket utgör endast 30% av alla insamlade 563 artiklar, knappt en tredjedel. I *Tabell 2* framgår det även att under det mest produktiva året (2019) publicerades endast 35 behandlande artiklar medan motsvarande siffror i *Tabell 1* visar 85 hänvisande artiklar (år 2020). Att publiceringsverksamheten visar sig ringare när man begränsar urvalet till färre artiklar är att förvänta, men även tillväxttakten för behandlande artiklar, som illustreras i *Figur 2* nedan, skiljer sig markant gentemot den för hänvisande artiklar.

Tabell 2: Antal publicerade behandlande artiklar, åren 2005-2020.

År	Antal
2005	3
2006	1
2007	2
2008	3
2009	4
2010	4
2011	5
2012	5
2013	8
2014	16
2015	7
2016	18
2017	20
2018	18
2019	35
2020	22
Totalt: 171	

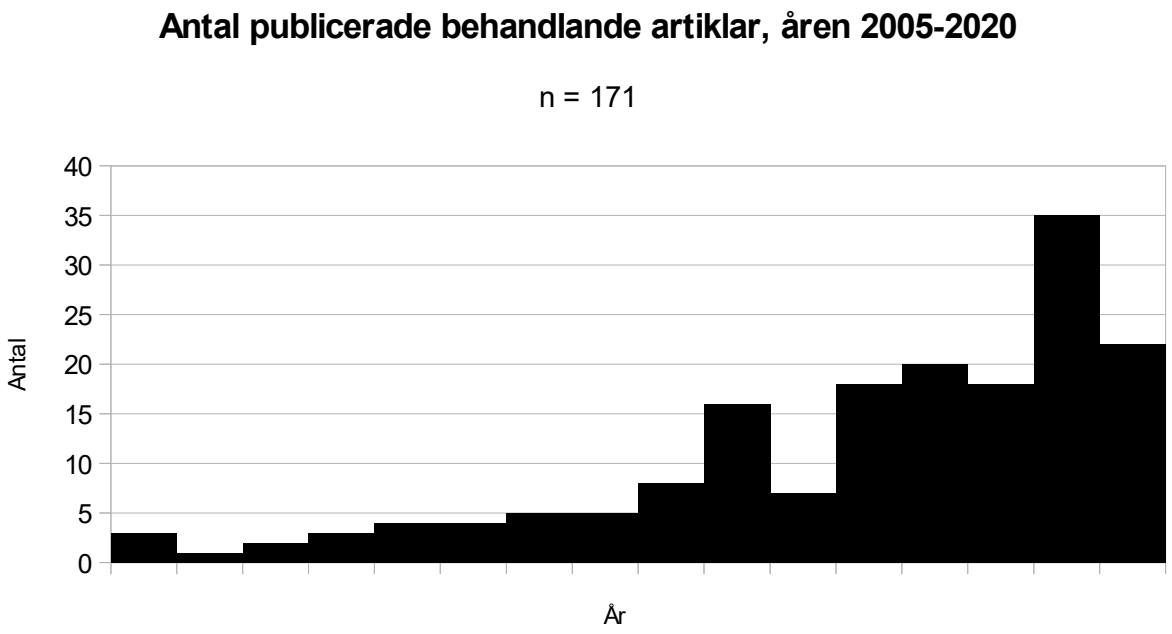

Figur 2: Histogram över antal publicerade behandlande artiklar, åren 2005-2020.

Återigen går det, liksom i *Figur 1*, att urskilja en skiljelinje vid året 2014, då publicerings-verksamheten såg en fördubbling jämfört med föregående år och för första gången översteg tio artiklar. Men där upphör likheterna. Utvecklingskurvan i *Figur 2* visar sig vara jämnare jämfört med *Figur* 1, den allmänna tillväxttakten ligger ”bara” på 633 %, det sker ingen stor förändring år 2011, och år 2020 sjunker antalet publicerade artiklar istället för att öka. Indelat på tre femårsperioder ser den årliga tillväxttakten ut följande: åren 2005-2010 har en tillväxttakt på cirka 5 %, 2010-2015 på cirka 11 % och 2015-2020 på cirka 25 %.

Den största skillnaden framträder när man jämför genomsnittet av årligen publicerade artiklar mellan de två delperioderna. Under hela tidsperioden publicerades det cirka 11 artiklar per år, medan genomsnittet för delperioderna 2005-2013 och 2014-2020 låg på cirka 4 respektive 19 artiklar per år, en skillnad på 36% respektive 172% av genomsnittet för hela tidsperioden. Samtidigt ligger den årliga tillväxttakten på 11,51 % för 2005-2013 och 4,65% för 2014-2020.

Undersökningen visar således att det har publicerats betydligt fler hänvisande artiklar än behandlande artiklar. De två kategorierna verkar också ha följt olika trender, där den förstnämnda har sett en kraftig ökning medan den sistnämnda sett en snabb ökning och sedan format en platå.

3.3.2 Publiceringsverksamhetens geografiska fördelning

I detta avsnitt kommer jag redovisa resultaten för hur många länder som publicerat behandlande artiklar. Avsnittet är indelat i två delar: i 3.3.2.1, hur många artiklar olika länder producerat, deras andel av publiceringsverksamheten och hur deras publiceringsverksamhet utvecklats över tid; i 3.3.2.2 delar jag in länderna i regioner för att få en lättare överblick, därefter redovisas den procentuella fördelningen av publiceringsverksamheten mellan regionerna samt den historiska utvecklingen av publiceringsverksamheten per region.

3.3.2.1 Publiceringsverksamhet per land

De 171 behandlande artiklar som publicerades under tidsperioden 2005-2020 är inte produkten av enbart en eller ett fåtal länders forskning, utan är fördelade över 44 olika länder världen över. I *Tabell 3* nedan visas dessa länder, hur många artiklar länderna publicerat eller sampublicerat samt ländernas procentuella andel av publiceringsverksamheten.

Tabell 3: Antal publicerade behandlande artiklar och andel av publiceringsverksamheten per land.

Land	Antal	Procent	Land	Antal	Procent
Australien	6	4%	Nederländerna	1	1%
Belgien	1	1%	Nya Zeeland	2	1%
Brasilien	11	6%	Palestina	1	1%
Bulgarien	1	1%	Polen	7	4%
Egypten	3	2%	Qatar	1	1%
Frankrike	2	1%	Rumänien	1	1%
Förenade Arabemiraten	1	1%	Schweiz	1	1%
Grekland	1	1%	Serbien	1	1%
Hongkong (Kina)	1	1%	Singapore	2	1%
Indonesien	7	4%	Spanien	18	11%
Irak	2	1%	Storbritannien	21	12%
Iran	10	6%	Sverige	2	1%
Irland	1	1%	Sydafrika	1	1%
Israel	1	1%	Sydkorea	2	1%
Italien	15	9%	Taiwan	1	1%
Japan	6	4%	Thailand	3	2%
Jordanien	1	1%	Tjeckien	2	1%
Kanada	4	2%	Turkiet	5	3%
Kina	13	8%	Tyskland	2	1%
Litauen	1	1%	Ungern	5	3%
Malaysia	7	4%	USA	12	7%
Mexiko	1	1%	Österrike	1	1%
Övriga (1-2 artiklar)	35	20%	Internationella	14	8%
Totalt:					
44 länder					
171 artiklar					
188 publiceringar					

Av tabellen framgår att inget enskilt land står för majoriteten av publicerings-verksamheten. De två mest produktiva länderna, Spanien och Storbritannien, står för knappt över en tiondel av publiceringsverksamheten vardera. USA står för blott 7 % av fanundertextnings-forskningens publiceringsverksamhet, en stor skillnad gentemot dess roll som det ledande publiceringslandet inom både natur- och samhällsvetenskaperna som helhet (Nature 2021; Scimago 2021). Dessa tre länder utgör tillsammans med Italien och Kina de fem mest produktiva länderna inom fanundertextningsforskningen, där USA ligger sist.

Cirka 8 % av alla artiklar publicerades i samarbete mellan författare från separata institutioner i två eller fler olika länder. Dessa artiklar har, utöver att räknas till sina respektive publiceringsländer, även räknats till kategorin ”Internationella” i *Tabell 3*. Bland länderna har Storbritannien varit den vanligaste samarbetspartnern med fyra publicerade internationella artiklar.

Länder som publicerat färre än två artiklar och endast utgör 1% av publicerings-verksamheten har i botten av *Tabell 3* också grupperats i kategorin ”Övriga”. Denna kategori inkluderar 27 länder, över hälften av alla länder delaktiga i publiceringsverksamheten, och står sammantaget för en femtedel av den globala publiceringsverksamheten. Hade de räknats som ett land hade de varit den enskilt största aktören inom fanundertextningsforskningen.

Såhär har dock publiceringsverksamheten inte alltid sett ut. I *Tabell 4* på nästa sida visas en sammanställning av publiceringsverksamheten uppdelat per land samt årtal. Tydligt i tabellen är att endast ett fåtal länder publicerat behandlande artiklar före 2013 och då sällan mer än en artikel per år. Först 2013 börjar fler länder bli delaktiga i publiceringsverksamheten, varefter vi ser en ganska regelbunden publiceringstakt med flera länder involverade. Anmärkningsvärt är framförallt året 2019, då Övriga länder sammantaget publicerade över 10 artiklar på ett år. Noterbart är även att Japan bara publicerat sex behandlande artiklar, en relativt liten andel trots att Japan är animens ursprungsland. I Norden har det endast publicerats två behandlande artiklar, båda från Sverige (jmf. *Tabell 3*).

Tabell 4: Antal publicerade artiklar och andel av publiceringsverksamheten per land och år, åren 2005-2020.

År	Australien	Brasilien	Egypten	Indonesien	Iran	Italien	Japan	Kanada	Kina	Malaysia	Polen	Spanien	Storbritannien	Thailand	Turkiet	Ungern	USA	Övriga	Internationella
2005	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	2	0	1
2006	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	1
2007	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0
2008	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0
2009	1	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1
2010	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	3	0	0
2011	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0
2012	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	1	0	0
2013	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	0	4	0
2014	2	0	1	0	1	1	1	0	2	1	1	0	1	0	0	0	1	4	0
2015	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2	1	1	0	0	0	0	1	0
2016	0	1	1	2	1	2	0	0	0	1	0	3	0	0	1	1	1	5	1
2017	1	2	0	0	1	2	2	1	2	1	1	2	3	1	1	0	0	2	2
2018	0	1	0	2	3	3	1	1	1	1	0	2	3	0	0	0	0	1	1
2019	0	4	0	3	3	4	1	1	1	1	2	4	2	1	2	2	0	12	4
2020	2	2	1	0	1	0	0	0	5	1	0	2	1	1	1	1	1	5	3
Summa	6	11	3	7	10	15	6	4	13	7	7	18	21	3	5	5	12	35	14
Procent	4%	6%	2%	4%	6%	9%	4%	2%	8%	4%	4%	11%	12%	2%	3%	3%	7%	20%	8%

Före 2013 fanns enligt *Tabell 4* endast tre länder som regelbundet publicerade artiklar om fanundertextning: Spanien, Storbritannien och USA. Det framgår av tabellen att USA:s publiceringstakt verkar avta efter 2010, med endast ett fåtal artiklar under 10-talet, medan Spanien visar den motsatta trenden. Under 10-talet ser vi även flera av de mest produktiva länderna från *Tabell 3* träda fram, såsom Brasilien, Indonesien, Iran, Malaysia och Polen. Det är också under denna tid som Italien och Kina börjar publicera (i större mängd) och når topp-fem-listan. De 27 länderna i Övrigt-kategorin börjar, med undantag för en artikel år 2008, inte delta i publiceringsverksamheten förrän 2013, men intar snabbt en betydande roll i publicerings-verksamheten. Antal internationella artiklar ser också en tydlig ökning under den senare halvan av 10-talet.

3.3.2.2 Publiceringsverksamhet per region

En mer lättöverskådlig bild över publiceringsverksamhetens geografiska fördelning går att få genom att dela in länderna i regioner, utefter indelningen i avsnitt 3.2.5. De flesta länder i *Tabell 3* kan delas in i allmänt vedertagna regioner, med undantag för Anglosfären, vars högproduktiva länder och språkliga gemenskap bildar ett tydligt mönster trots sin geografiska utspriddhet och därför kan grupperas separat. En sådan regional indelning utefter antal publicerade artiklar och andel av publiceringsverksamheten visas i *Tabell 5* nedan. En illustration av länderna som bildar de olika regionerna finns tillgänglig som koropletkarta i Bilaga 2.

Av *Tabell 5* framgår att Sydeuropa och Mellanöstern spelar anmärkningsvärt stora roller i fanundertextningsforskningens publiceringsverksamhet och Västeuropa spelar en liten roll jämfört med deras vikt inom allmän forskning (Nature 2021; Scimago 2021). Anglosfären följer dock normen och står för en fjärdedel av den totala publiceringsverksamheten.

Tabell 5: Tabell över antal publicerade artiklar och andel av publiceringsverksamheten per region.

Region	Antal	Procent
Anglosfären	47	25%
Sydeuropa	34	18%
Mellanöstern	25	13%
Östasien	23	12%
Sydostasien	19	10%
Östeuropa	18	10%
Latinamerika	12	6%
Västeuropa	10	5%

Liksom den nationella fördelningen som visades i *Tabell 4*, har även den regionala fördelningen av publiceringsverksamheten förändrats över tid. Resultaten över den regionala publicerings-verksamhetens utveckling under åren 2005-2020 redovisas nedan i *Tabell 6* och illustreras av ett segmenterat histogram i *Figur 4*. Histogrammets staplar visar, liksom i *Figur 2*, den totala publiceringsverksamheten för det angivna året, och har delats in i segment som visar varje regions andel av det angivna årets publiceringsverksamhet, färgkodade efter samma färger som i *Figur 3*.

Tabell 6: Antal publicerade artiklar och andel av publiceringsverksamheten per region och år, åren 2005-2020.

År	**Anglosfären**	**Sydeuropa**	**Mellanöstern**	**Östasien**	**Sydostasien**	**Östeuropa**	**Latinamerika**	**Västeuropa**
2005	3	1	0	0	0	0	0	0
2006	1	1	0	0	0	0	0	0
2007	2	0	0	0	0	0	0	0
2008	1	0	0	0	1	1	0	0
2009	3	2	0	0	0	0	0	0
2010	3	1	0	0	0	0	0	0
2011	3	0	0	1	0	0	1	0
2012	5	0	0	0	0	0	0	0
2013	0	2	0	1	1	2	0	2
2014	4	1	3	3	1	1	1	2
2015	1	1	0	3	0	2	0	0
2016	3	5	5	0	3	2	1	0
2017	5	4	3	4	2	1	2	1
2018	4	5	3	2	3	0	1	1
2019	5	9	7	3	6	5	4	3
2020	4	2	4	6	2	4	2	1
Summa	47	34	25	23	19	18	12	10
Procent	27%	20%	15%	13%	11%	11%	7%	6%

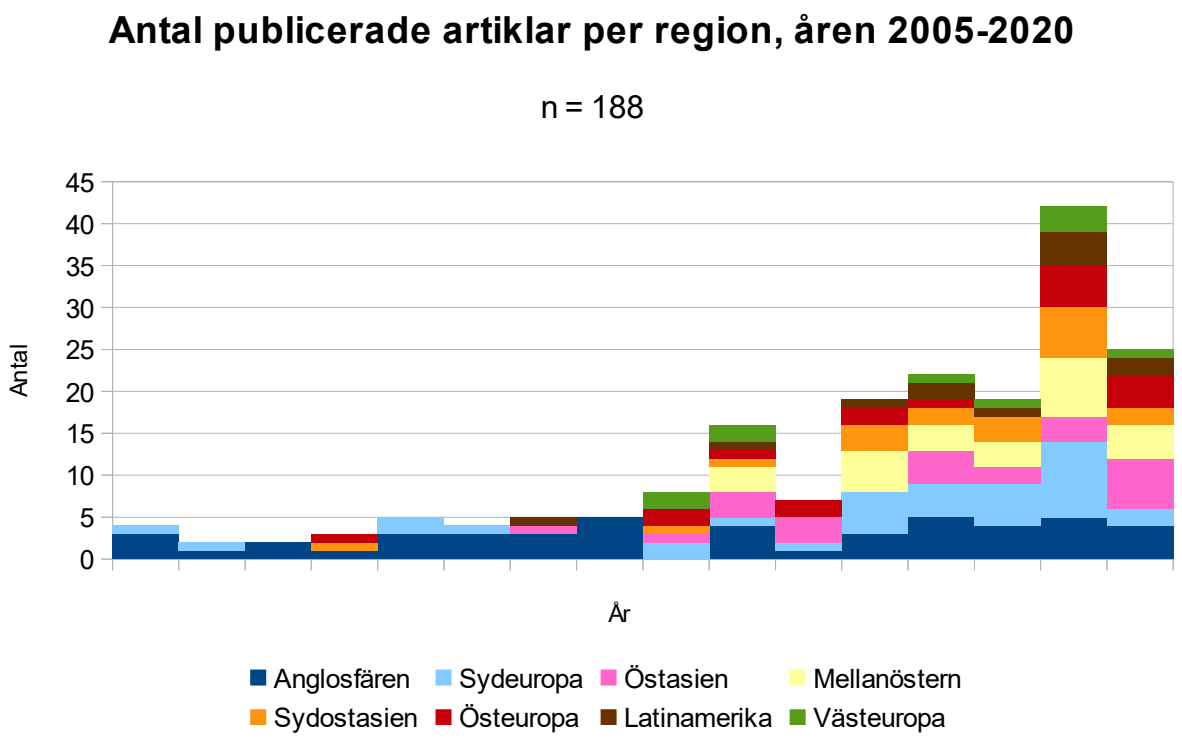

Figur 4: Histogram över antal publicerade behandlande artiklar per region, åren 2005-2020.

Den mest framträdande trenden utgörs av den kraftiga diversifieringen av publicerings-verksamheten under 2010-talet. *Figur 4* visar att den kraftiga ökningen av antalet publicerade artiklar under 10-talet (som även syntes i *Figur 2)* sammanfaller med publiceringsverksamhetens diversifiering. Året 2013 utgör en tydlig skiljelinje som det första år då artiklar från fler än tre regioner publicerades under samma år, varefter övriga regioners andel av publicerings-verksamheten successivt ökar medan Anglosfärens minskar, trots att Anglosfären bibehåller sin publiceringstakt. Trots sin krympande andel förblir dock Anglosfären den enskilt största aktören inom publiceringsverksamheten tack vare sin relativt stadiga publiceringstakt under fanundertextningsforskningens tidiga år. Sydeuropas publiceringsverksamhet är mer uppbruten än Anglosfärens, med flera artiklar utspridda över 00-talet, men ser en markant ökning under senare halvan av 10-talet. Sydeuropas andel förstärktes under 10-talet dels av Spaniens ökade publiceringstakt och dels av Italiens inträde i publiceringsverksamheten.

3.3.3 Typer av studier i behandlande artiklar om fanundertextning

I detta delkapitel kommer jag redovisa vilka typer av studier som redovisas i de insamlade behandlande artiklarna om fanundertextning. Kategorier som understeg fem publicerade behandlande artiklar har grupperats som ”Övriga studier”.

Av de 171 insamlade behandlande artiklarna syns det i *Tabell 7* nedan att en klar majoritet av artiklarna redovisar framförallt tre traditionella typer av översättningsstudier: kontrastiva studier, deskriptiva studier och (översättnings)sociologiska studier.

Tabell 7: Antal publicerade behandlande artiklar som redovisar olika studietyper.

Fält	Antal	Procent
Kontrastiva	67	39%
Deskriptiva	38	21%
Sociologiska	35	19%
Övriga	14	8%
Juridiska	10	5%
Receptionsstudier	7	4%
	Totalt: 171	

Kontrastiva, deskriptiva och översättningssociologiska studier upptar sammanlagt fyra femtedelar av publiceringsverksamheten. Taget på egen hand utgör artiklar om kontrastiva studier en pluralitet av alla publicerade artiklar och upptar långt över en tredjedel av publicerings-verksamheten. Artiklar om receptionsstudier, den enda kvarvarande kategori som fortfarande fokuserar på fanundertextning ur översättningssynpunkt, upptar endast en bråkdel av publiceringsverksamheten och utgör den enskilt minsta kategorin.

Juridiska studier utgör en anmärkningsvärt stor kategori som den enda kategori artiklar i vilken fanundertextning studeras ur ett icke-översättningsvetenskapligt perspektiv. De flesta artiklar i denna kategori granskar fanundertextningens ställning i ett givet lands lagsystem eller fanundertextares förhållande till medieföretagen som upphovsrättsinnehavare.

Övriga studier upptar sammantaget nästan en tiondel av publiceringsverksamheten. I dessa artiklar undersöks fanundertextning ur flera vitt skilda perspektiv, exempelvis andraspråksinlärning, medievetenskap och nätnografi. Tillsammans bildar dessa övriga studier en kategori som är större än både juridiska studier och receptionsstudier.

3.3.4 Behandlade ämnen i deskriptiva artiklar om fanundertextning

I detta delkapitel kommer jag redovisa vilka ämnen som varit i fokus för de behandlande artiklar som beskriver fanundertextningens olika normer och kännetecken, såsom identifierade i delkapitel 3.4 i litteraturstudien.

Av de 171 insamlade behandlande artiklarna kunde 39 artiklar klassas som deskriptiva. En nedbrytning av vilka ämnen som förekommer hur många gånger i de insamlade deskriptiva artiklarna finns att tillgå i *Tabell 8* nedan.

Det första som framgår av tabellen är att notförklaringar och foreignisering verkar vara de mest behandlade kännetecknen, med över en tredjedel av artiklarna vardera som behandlat ämnena. Notförklaringar i synnerhet behandlas i nästan hälften av de deskriptiva artiklarna. Tredje vanligast är *scenetiming* som förekommer i strax under en tredjedel av de deskriptiva artiklarna.

Tabell 8: Antal publicerade deskriptiva artiklar som beskrivit ett givet kännetecken för fanundertextning.

Ämne	Antal	Procent
Notförklaringar	21	54%
Foreignisering	16	41%
Scenetiming	11	28%
Kommentarer	10	26%
Domesticering	9	23%
Sångtexter	8	21%
Signering	7	18%
Färgning	6	15%
Typsnitt	6	15%
Längd	4	10%
Talspråk	4	10%
Trollundertextning	4	10%
Avcensurering	2	5%
Rörliga undertexter	1	3%
	Totalt: 39 artiklar	

Andra ämnen förekommer lika ofta, men av ämnen som förekommer i över en femtedel av artiklarna verkar olika typer av utformning vara de vanligaste. Färgning, längd och typsnitt samt sångtexter behandlas var för sig i cirka 22-24 % av artiklarna. Ofta behandlas dessa ämnen tillsammans i en och samma artikel, men färgen och längden på fanundertexterna verkar vara ett

något vanligare förekommande ämne än typsnitt och sångtexter. Det minst diskuterade ämnet verkar vara trollundertextning, som endast förekommer i två artiklar. Rollspråk omnämns inte överhuvudtaget, men talspråk, som i vissa fall kan vara kraftigt rollspråkligt kodade, förekommer i ett fåtal artiklar.

3.3.5 Sammanfattning av resultat

Fanundertextning är ett relativt nytt forskningsämne som tog sin början under 2000-talet och som upplevt ökad publicitet under 2010-talet. Vid årsslutet 2020 fanns det 563 publicerade vetenskapliga artiklar som hänvisade till fanundertextning och av dessa behandlade 171 artiklar fanundertextning som huvudämne. Den första hänvisande artikeln publicerades 1993 men en kontinuerlig årlig publiceringsverksamhet för sådana artiklar började inte förrän 2004, medan den första behandlande artikeln publicerades först 2005 och utgjorde starten för en kontinuerlig publiceringsverksamhet för fanundertextningsforskningen. Publiceringsverksamheten för båda kategorierna ökade kraftigt från och med 2014 och var som störst under 2010-talet. Publiceringsverksamheten för hänvisande artiklar upplevde en stadig tillväxttakt på omkring 20 % under hela tidsperioden, medan publiceringsverksamheten för behandlande artiklar hade en relativt stark tillväxttakt upp till 2014 för att därefter plana ut.

Vid årsslutet 2020 hade globalt 44 länder varit delaktiga i publiceringsverksamheten för behandlande artiklar. Av dessa länder var Storbritannien och Spanien med god marginal de enskilt största publiceringsländerna. USA besatt en anmärkningsvärt liten andel av publiceringsverksamheten jämfört med dess andel av den allmänna vetenskapliga publiceringsverksamheten, och landets publiceringstakt inom fanundertextningsforskningen avtog under 2010-talet. Japan besatt också en ringa andel av publiceringsverksamheten medan Norden besatt en ännu mindre och försumbar andel. Majoriteten av de 44 länderna publicerade under 2005-2020 färre än tre artiklar, men sammantaget utgjorde dessa övriga länder den enskilt största aktören inom publiceringsverksamheten jämfört med enskilda länder.

Grupperade efter region syntes det att Anglosfären besatt den största och Västeuropa den minsta andelen av publiceringsverksamheten. Även Sydeuropa besatt en stor andel. Resultaten visar på en publiceringsverksamhet som i början dominerades av Väst men som under 2010-talet

diversifierats kraftigt, och numera har även Östeuropa, Mellanöstern, Sydostasien och Östasien betydande roller inom fanundertextningsforskningens publiceringsverksamhet.

Den överväldigande majoriteten publicerade artiklar redovisar kontrastiva och deskriptiva översättningsvetenskapliga studier samt översättningssociologiska studier. En liten minoritet av artiklarna redovisar receptionsstudier. Även juridiska studier utgör en liten andel av publiceringsverksamheten men är anmärkningsvärd som den enda signifikant stora kategori där fanundertextning studeras ur ett icke-översättningsvetenskapligt perspektiv.

39 av 171 behandlande artiklar redovisade deskriptiva studier. Av dessa 39 artiklar var notförklaringar och foreignisering med god marginal de vanligaste ämnena, medan *scenetiming* var tredje vanligast. Ovanligast var rörliga undertexter, medan rollspråk inte behandlades överhuvudtaget såvida talspråk inte räknas som rollspråk.

4. DISKUSSION OCH SLUTSATS

Fanundertextningsforskning har under de senaste 30 åren vuxit sig till ett påtagligt forskningsfält i både omfång av ämnen och geografisk utbredning, och den akademiska medvetenheten om fanundertextning är större än någonsin. Den befintliga litteraturen täcker ett flertal olika ämnen, varav vissa har behandlats i ett stort antal studier, och vittnar om en mångfacetterad översättningskultur som kraftigt avviker från professionella översättnings- och undertextnings-normer. Fanundertextning har spridit sig från Anglosfären till resten av världen och från anime till övriga audiovisuella genrer, och forskningen har utvecklats därutefter.

Fanundertexter är onekligen populära bland fans av utländsk media, både för att de ger åtkomst till verk utan tillgängliga översättningar och för att de bär på kännetecken som inte återfinns officiella översättningar. Kännetecken såsom notförklaringar, foreignisering, *scenetiming* och estetisk utformning är bestående inslag i fanundertextning och återfinns i fanundertexter från både olika tidsperioder och i olika länder. Dessa normavvikande känneteckens anmärkningsvärda beständighet och utbredning har resulterat i mycket uppmärksamhet från akademiskt håll, vilket syns både i hur många deskriptiva fanundertextningsstudier som gjorts om dem och i vilken detalj dessa ämnen utforskats och behandlats. Allt detta kan tjäna som en indikator på att kännetecknen är uppskattade och populära i sig, vilket i så fall motiverar frågan om huruvida de borde inkluderas även i professionella undertexter.

Det finns ett utbrett missnöje bland fans gentemot officiella översättningar. Både fanundertextningsfans och fanundertextningsforskare har belyst, enligt deras uppfattning, bristerna med professionella undertexter ur ett mottagarperspektiv och manat till en omprövning av etablerade normer/regler mot denna bakgrund (van Tonder 2015:9). Till denna diskussion kan läggas ett brett underlag av kontrastiva översättningsstudier om fanundertextning varav vissa fokuserat på kvalitetsbedömning, oftast utifrån etablerade professionella normer/regler eller olika översättningsvetenskapliga teorier. Däremot finns det väldigt få receptionsstudier, vilket gör det svårt att bedöma fanundertexters kvalitet eller duglighet utifrån ett mottagarperspektiv, vilket försvårar diskussionen om professionella kontra icke-professionella normer.

Mottagarperspektivet är viktigt framförallt ur kommersiell synvinkel. Många medieföretag har använt den fanbas som götts av fanundertexter som bedömningsgrund för huruvida det är värt att expandera till en ny marknad. Förbiser man dock den identifierade fanbasens (och tilltänkta kundbasens) preferenser kan det leda till sämre försäljningssiffror än vad den ursprungliga bedömningen antytt (Cubbison 2005). Sådana fall visar vikten av att vara medveten om och bejaka fanbasens preferenser. Ett tillmötesgående förhållningssätt torde också vara det effektivaste för att bekämpa fanundertextning som verksamhet, såtillvida att om företagen ger fansen vad de önskar förlorar fanundertexterna sitt existensberättigande. Detta styrks av att kriminaliseringen av fanundertextning har haft endast begränsad effekt, då fanundertextare visat sig villiga att fortsätta med sin illegala verksamhet för att tillhandahålla en produkt som motsvarar fandomens preferenser.

Fandomen har dock visat sig oenhetlig i sina preferenser. Tydligast har detta framgått av den motreaktion mot foreigniserande fanundertexter som födde både domesticerande fanundertextningsgrupper och trollundertextningsgrupper (Neem 2020). Så även om majoriteten av litteraturen och mycket däri verkar tyda på att foreignisering är den dominanta preferensen, får foreigniseringen inte gå för långt. Det finns dock bara en tredjedel så många artiklar som behandlat domesticering jämfört med artiklar som behandlat foreignisering, och då har det oftast pratats om officiell domesticering kontra foreigniserande fanundertexter snarare än domesticerande fanundertexter i sig. Denna obalans gör det svårt att avgöra hur preferenserna förhåller sig inom fandomen.

Vi kan även konstatera att fanundertextningsforskningen som helhet verkar flyttas alltmer österut, om vi utgår ifrån publiceringsverksamhetens storlek som ett mått på forsknings-aktiviteten. Under ungefär samma tidsperiod som fanundertextningen började minska i Anglosfären på grund av strömningstjänsterna, började fanundertextningen få ökat fäste i östligare länder. Denna utveckling har löpt parallellt med dessa östliga länders inträde i och ökande andel av fanundertextningsforskningen under 10-talet samt med fanundertextnings-forskningens markanta tillväxt samma årtionde. Diversifiering av fanundertextning hänger alltså samman med diversifieringen av fanundertextningsforskningen. Förflyttningen österut har troligen också bidragit till den mängd artiklar som behandlar avcensurering, då det utgör en av

huvudmotivationerna bakom fanundertextning i auktoritära stater i Asien (Hsiao 2014:223, 237; Khoshsaligheh et al. 2018:675).

I Väst har Anglosfären, trots sin bärande roll under fanundertextningsforskningens tidiga år, uppvisat en stagnerande publiceringstakt som resulterat i en minskande andel av publicerings-verksamheten, vilket kan förmodas bero på att den engelskspråkiga fanundertextningens nedgång givit forskarna mindre material att forska på. Detta exemplifieras tydligast av USA:s ringa publiceringsverksamhet, som var liten under 00-talet då det endast fanns en ytterst begränsad medvetenhet om fanundertextning inom forskarvärlden, och fortsatt liten under 10-talet på grund av den tilltagande materialbristen. Även bristen på nordisk fanundertextningsforskning torde gå att förklara ur materiell utgångspunkt, i det avseende att de goda engelskkunskaperna i nordiska länder skulle göra att nordiska tittare i större utsträckning förlitar sig på engelska fanundertexter istället för att skriva egna, vilket i sin tur leder till en brist på forskningsmaterial för nordiska forskare. Denna brist är inte bara stor relativt sett utan även i absoluta termer, och att det finns så lite forskning som jämför fanundertexter och dess normer med professionella nordiska motsvarigheter gör frågan svårare att diskutera i en nordisk kontext.

Västeuropas okaraktäristiskt ringa delaktighet i publiceringsverksamheten är desto svårare att förklara. Fanundertextning existerade även där under ungefär samma period som engelsk-språkiga fanundertexter frodades, om än inte i lika stor omfattning. En möjlig förklaring skulle kunna vara juridiska hinder, om det är så att Västeuropa har striktare antipiratlagar än resten av världen (som är fallet i Sverige (Pedersen 2019:55)), men det är ännu oklart och kräver mer undersökning.

Slutligen behöver nämnas att flera områden inom fanundertextning förblivit underbeforskade och behöver studeras mer. Framförallt gäller detta tidigare nämnda exempel såsom receptionsstudier och domesticerande fanundertextning, som vore nödvändiga för att lättare kunna avgöra hur översättning och undertexter bör utformas utifrån kundbasens önskemål. Det gäller dock även områden såsom trollundertextning, som utgjorde en betydande kategori inom engelskspråkig animefanundertextning, och rollspråk, som ännu inte utforskats ur fanundertextningsperspektiv trots dess vanliga förekomst i anime. Det finns även frågor om fanundertextningsforskningen i sig som är värda att undersöka, såsom varför det

forskats/publicerats så lite om fanundertextning i (kontinentala) Västeuropa jämfört med resten av världen.

5. SLUTORD

Fanundertextningsstudier, som under 00-talet utgjordes av bara ett fåtal studier, kan idag sägas ha bildat ett eget underområde inom översättningsvetenskapen. Forskningsaktiviteten har ökat markant under de senaste femton åren och dagens forskare har numera över 550 olika artiklar att stödja sig på, och då varken inberäknat böcker, konferensbidrag och andra medier eller källor efter år 2020. Olika fanundertextningspecifika normer såsom notförklaringar, foreignisering och estetisk design har kartlagts i flera olika studier, och vi vet idag mer om fanundertextares etiska och ideologiska ståndpunkter och arbetssätt än någonsin. Forskning om fanundertextningen sker idag i många olika länder och fokus flyttas alltmer från Väst till Öst, där vi verkar finna de nya stora fanundertextningsamfunden. Det representerar en diversifiering som inte bara är geografisk utan även språklig, även om engelska fortfarande är det dominerande språket.

Den befintliga litteraturen utgör idag en avsevärd korpus som vittnar om ett arbetssätt som kraftigt avviker från professionella normer, samtidigt som det återfinns bland flera grupper och har givit upphov till en egen fanbas. Fanundertextningens popularitet, om än begränsad, visar på att även alternativa lösningar är gångbara och bildar en grund för ett antal frågor som kan vara värda att diskutera: Är fanundertexter adekvata eller ej? Finns det någonting däri att ta lärdom av? Är våra befintliga normer bra som de är eller behöver de revideras? Vad borde i isåfall ändras och hur mycket?

För att kunna besvara dessa frågor på bästa sätt behövs det dock fler receptionsstudier, som än så länge utgör endast en liten andel av den befintliga litteraturen, och även däribland finns det ett antal ämnen som det fortfarande saknas akademisk insyn i. Det gäller bland annat sådant som rörliga undertexter, trollsubs och rollspråk i fanundertexter, som förblivit underbeforskade trots 15 år av fanundertextningsforskning. För den som vill bryta ny mark i forskningen om fanundertexter finns här alltså mycket att utforska.

KÄLLFÖRTECKNING

Algristian, Hafid & Muljohardjono, Hanafi, 2018: ”Psikodinamika *fraudster* dalam sudut pandang ilmu psikiatri”. I: *Medical and Health Science Journal*. 2(1).

Ball, Rafael, 2018: *An Introduction to Bibliometrics: New Developments and Trends*. Cambridge & Kidlington: Chandos Publishing.

Benjamin, Martin, 2019: ”The 5 conditions for satisfactory approximations with Google Translate”. I: *Teach You Backwards: An In-Depth Study of Google Translate for 108 Languages*. Hämtad: 4-8-2021

URL: https://www.teachyoubackwards.com/conclusions/#conditions

Bogucki, Łukasz & Deckert, Mikołaj (red.), 2020: *The Palgrave Handbook of Audiovisual Translation and Media Accessibility.* Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Bucaria, Chiara, 2018: ”Genetically modified TV, or the manipulation of US television series in Italy”. I: *PERSPECTIVES*. 26. S. 930-945.

Chong, Mark & Halff, Jurrien Gregor, 2014: ”Start-up reputations In Asian markets”. I: *Asian Management Insights*. 1(2).

Cubbison, Laurie, 2005: "Anime fans, DVD's, and the Authentic Text". I: *The Velvet Light Trap*. 56(2). S. 45-57.

Daliot-Bul, Michal & Goldstein-Gidoni, Ofra, 2010: ”On Cultural Otherness in the Era of Globalization 3.0: Israeli Fans of Japanese Popular Culture and Japan”. I: *Encounters*. 3. S. 169-193.

del Carmen Camacho Montero, María; Escudero Fernández, Cristina & Pérez Cuesta, José María, 2016: ”Las notas explicativas como vehículo cultural en el *fansub* de animación japonesa”. I: *Japón y Occidente: El Patrimonio Cultural como punto de encuento*. Gómez Aragón, Anjhara (red.) Sevilla: Aconcagua Libros.

del Mar Ogea Pozo, María & Rodríguez Rodríguez, Francisco (red.), 2019: *Insights into Audiovisual and Comic Translation: Changing Perspectives on Films, Comics, and Video Games*. Córdoba: UCO Press.

Drazen, Patrick, 2011: "Reading Right to Left: The Surprisingly Broad Appeal of Manga and Anime; or, 'Wait a Minute'". I: *Mangatopia: Essays on Manga and Anime in the Modern World*. Perper, Timothy & Cornog, Martha (red.) Santa Barbara, Calif.: Libraries Unlimited.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (EUT L 167 , 22/06/2001 S. 0010 – 0019)

Faust, Lauren, 2010: *My Little Pony: Friendship is Magic*. Los Angeles: Hasbro Studios.

Ferrer Simó, María Rosario, 2005: ”Fansubs y Scanlations: La influencia del aficionado en los criterios profesionales”. I: *Puentes*. 6. S. 27-43.

Gómez Aragón, Anjhara (red.), 2016: *Japón y ”Occidente”: El patrimonio cultural como punto de encuentro*. Sevilla: Aconcagua Libros.

Hsiao, Chi-hua, 2014: ”The Moralities of Intellectual Property: Subtitle Groups as Cultural Brokers in China”. I: *The Asia Pacific Journal of Anthropology*. 15(3). S. 218-241.

Ivarsson, Jan & Carroll, Mary, 1998: *Subtitling*. Simrishamn: Grafo-Tryck.

Jiang, Xuelong, 2018: ”A Comparative Analysis of China's Subtitling Models between Official Film Studios and Fansubs”. I: *Advances in Social Science, Education and Humanities Research (ASSEHR)*. 143. S. 137-140.

Kaproń-Charzyńska, Iwona & Kamper Warejko, Joanna, 2018: ”Od fanów dla fanów: Komentarze serialowe jako nowe zjawisko komunikacyjne”. I: *Przestrzenie Teorii*. 29. S. 277-313.

Khoshsaligheh, Masood; Ameri, Saeed & Mehdizadkhani, Milad, 2018: ”A socio-cultural study of taboo rendition in Persian fansubbing: An issue of resistance”. I: *Language and Intercultural Communication*. 18(6). S. 663-680.

Kinsui, Satoshi, 2017: ”Virtual Japanese: Enigmas of Role Language”. (Kinsui Satoshi, övers.). Osaka: Osaka University Press. [Ursprunglig titel: ヴァーチャル日本語　役割語の謎 *Vācharu Nihongo: Yakuwarigo no nazo*].

Kärki, Riita & Kortelainen, Terttu, 1998: *Introduktion till bibliometri*. (Kristina Eriksson & Sara von Ungern-Sternberg, övers.). Helsingfors: NORDINFO. [Ursprunglig titel: *Johdatus bibliometrikaan*].

Liew, Zhe Rong & Che Omar, Hasuria, 2018: ”Understanding Fansub as One of the Audiovisual Translation Methods”. I: *Kemanusiaan*. 25(2). S. 109-127

Liu, Xiao & de Seta, Gabriele, 2014: ”Chinese fansub groups as communities of practice: An ethnography of online language learning”. I: *China Online: Locating Society in Online Spaces*. Marolt, Peter & Herold, David Kurt (red.) Abingdon & New York: Routledge.

Locher, Miriam A., 2020: ”Moments of relational work in English fan translations of Korean TV drama”. I: *Journal of Pragmatics*. 170. S. 139-155.

Marolt, Peter & Herold, David Kurt (red.), 2015: *China Online: Locating Society in Online Spaces.* Abingdon & New York: Routledge.

Massidda, Serenella, 2020: ”Fansubbing: Latest Trends and Future Prospects”. I: *The Palgrave Handbook of Audiovisual Translation and Media Accessibility*. Bogucki, Łukasz & Deckert, Mikołaj (red.) Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Matthews, Ryan, 2004: ”The Dub Track”. I: A*nime News Network*. Hämtad 03-02-2022. URL: https://www.animenewsnetwork.com/dub-track/2004-07-01

Mochizuki, Tomomi & Shibayama, Tsutomu, 1989: *Ranma ½*. Tōkyō: Studio Deen.

Mäntylä, Teemu, 2010: *Piracy or Productivity: Unlawful Practices in Anime Fansubbing*. (Examensarbete). URL: http://lib.tkk.fi/Dipl/2010/urn100297.pdf

Napier, Susan Jolliffe, 2005: *Anime from Akira to Howl's Moving Castle: Experiencing Contemporary Japanese Animation*. Uppdaterad utgåva. New York, NY: Palgrave Macmillan.

Nature Index, 2021: ”2021 tables: Countries/territories”. I: *Nature Index*. Hämtad: 5-05-2022 URL: https://www.natureindex.com/annual-tables/2021/country/all

Neem, 2020: ”The Lost Art of Fan-made Anime 'Trollsubs'”. I: *NEEM Blog*. Hämtad: 2-08-2021 URL: https://neemblog.home.blog/2020/08/19/the-lost-art-of-fan-made-anime-trollsubs/

Nishikiori, Hiroshi, 2001: *Azumanga Daioh*. Tōkyō: J.C. Staff.

O'Sullivan, Carol, 2011: *Translating Popular Film*. New York: Palgrave MacMillan.

Park, Joseph Sung-Yul, 2019: ”Digital Media Communication, Intellectual Property, and the Commodification of Language”. I: *Language, Culture and Society*. 1(2). S. 244-266.

Pedersen, Jan, 2019: ”Fansubbing in subtitling land: An investigation in the nature of fansubbing in Sweden”. I: *Target*. 31(1). S. 50-76.

Peng, Lin, 2017: ”Crisis crowdsourcing and China's civic participation in disaster response: Evidence from earthquake relief”. I: *China Information*. 31(3).

Perper, Timothy & Cornog, Martha (red.), 2011: *Mangatopia: Essays on Manga and Anime in the Modern World*. Santa Barbara, Calif.: Libraries Unlimited.

Pérez González, Luis, 2007a: "Fansubbing anime: Insights into the 'butterfly effect' of globalisation of audiovisual translation". I: *Perspectives: Studies in Translation Theory and Practice*. 14(4). S. 260-277.

¬ 2007b: ”Intervention in new amateur subtitling cultures: A multimodal account”. I: *Linguistica Antverpiensia, New Series – Themes in Translation Studies*. 6. S. 67-80.

Rahman, Mahbubur; Haque, Tabassum Laz & Fukui, Tsuguya, 2006: ”Research Articles Published in Clinical Radiology Journals: Trend of Contribution from Different Countries”. I: *Academic Radiology*. 12(7). S. 825-829.

Rasmussen, Filip, 2014: *The lovely complex of domestication and foreignization: A case study of the manga Love ★Com's translation*. (Examensarbete). URL: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/38309/1/gupea_2077_38309_1.pdf

Rembert-Lang, LaToya D., 2010: ”Reinforcing the Tower of Babel: The Impact of Copyright Law on Fansubbing”. I: *Intellectual Property Brief.* 2(1). S. 21-33.

Schules, Douglas Michael, 2012: *Anime Fansubs: Translation and Media Engagement as Ludic Practice*. (Examensarbete). URL: https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1033.6826&rep=rep1&type=pdf

Scimago, 2021: ”Country Rankings”. I: *Scimago Journal & Country Rankings*. Hämtad: 5-05-2022 URL: https://www.scimagojr.com/countryrank.php?area=3300

Sevakis, Justin, 2015: ”Answerman: The Changing Tides”. I: *Anime News Network*. Hämtad 31-07-2021. URL: https://www.animenewsnetwork.com/answerman/2015-04-03/.86638

Smeds, Mikaela, 2016: *”Don't y'all care about nothin' other than prettyfyin”: Idiolects in three dubs of* My Little Pony: Friendship is Magic. (Examensarbete).

URL: https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/5453/osuva_6821.pdf

Spolidorio, Samira, 2017: ”Fansubbing in Brazil: fan translation and collaborative production in light of Participatory Culture”. I: 번역학연구 (*Journal of Translation Studies*). 18(4). S. 61-89.

Şahin, Mehmet, 2019: ”Surmounting censorship in subtitles in the contect of Turkey”. I: *Parallèles*. 30(2). S. 71-86.

van Tonder, Laurinda Cecilia, 2015: ”Fansubbing and creative subtitling – How amateur approaches can help improve professional products”. I: *South African Translators' Institute – second triennial conference: The changing face of translation and interpreting*.

Vazquez-Calvo, Boris; Shafirova, Liudmila; Zhang, Leticia Tian & Cassany, David, 2019: ”A overview of multimodal fan translation: Fansubbing, fandubbing, fan translation of games, and scanlation”. I: *Insights into Audiovisual and Comic Translation: Changing Perspectives on Films, Comics, and Video Games*. del Mar Ogea Pozo, María & Rodríguez Rodríguez, Francisco (red.). Córdoba: UCO Press.

Venuti, Lawrence, 1995: *The Translator's Invisibility: A History of Translation. 2nd Ed.* London & New York: Routledge.

Williams, Jenny & Chesterman, Andrew, 2011: *The Map: A Beginner's Guide to Doing Research in Translation Studies.* Manchester & Kinderhook: St. Jerome Publishing.

Williams, Kara Lenore, 2006: *The Impact of Popular Culture Fandom on Perceptions of Japanese Language and Culture Learning: The Case of Student Anime Fans*. (Examensarbete)

Yamamoto, Yūsuke (regissör), 2010: *B Gata H Kei*. Tōkyō: Hal Film Maker.

Yust, Karen-Marie, 2015: ”Digital play as a spiritually formative activity”. I: *International Journal of Children's Spirituality*. 20(2).